

Προτάσεις για την Ενίσχυση της Εφαρμογής των Μέτρων Προστασίας στις Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές: Φύλαξη, Έλεγχοι και Επιβολή κυρώσεων

Οκτώβριος 2025

Περιεχόμενα

ΣΥΝΟΨΗ	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
I. Τι ισχύει στην Ελλάδα σχετικά με την εφαρμογή των μέτρων προστασίας στις ΘΠΠ	5
II. Προτάσεις για την ενίσχυση της εφαρμογής των μέτρων προστασίας στις ΘΠΠ	9
A. Προτάσεις για την ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου σε ό,τι αφορά τις αρμοδιότητες και τις διαδικασίες για τη φύλαξη, τους ελέγχους και την επιβολή κυρώσεων	10
B. Προτάσεις σχετικά με την ενσωμάτωση στα προεδρικά διατάγματα και τις υπουργικές αποφάσεις των ΘΠΠ προβλέψεων για την ενίσχυση και διευκόλυνση της εφαρμογής των μέτρων προστασίας	21
Γ. Κρίσιμες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική και ουσιαστική εφαρμογή του συστήματος φύλαξης, διενέργειας ελέγχων και επιβολής κυρώσεων	26
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	30

Συγγραφή και Επιμέλεια: Σοφία Κόπελα, Βασιλική Στεργίου

Συμβουλευτική ομάδα: Άντζελα Λάζου Dean (Blue Marine Foundation), Άννυ Μητροπούλου (Cyclades Preservation Fund), Νίκος Χαραλαμπίδης (Greenpeace), Ηλέκτρα Αθηναίου, Ιωάννης Γιώβος (ISEA), Κωνσταντίνα Ανδρεανίδου, Γιώργος Σαμψών (MEDASSET), Παναγιώτα Θεοδώρου, Δάφνη Μαυρογιώργου (ΑΡΧΕΛΩΝ), Μίλτος Γκλέτσος (Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης), Κωνσταντίνα Ντεμίρη, Γιώργος Παπαδημητρίου (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία), Βέρα Αλεξανδροπούλου, Λουκία Καλαϊτζή, Χριστίνα Οικονόμου (Ίδρυμα Thalassa/ ΑΕΝΑΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ), Αμαλία Αλμπερίνι, Δημήτρης Καραβέλλας, Σπύρος Κοτομάτας, Παναγιώτα Μαραγκού, Μιχάλης Μαργαρίτης, Γιώργος Μελλισουργός, Χαρίκλεια Μινώτου (WWF Ελλάς).

Η παρούσα έκθεση εκπονήθηκε στο πλαίσιο του έργου «Προάγοντας τον στόχο 30X30 για ένα οικολογικά αντιπροσωπευτικό, συνεκτικό και καλά διαχειριζόμενο δίκτυο Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών στην Ελλάδα», που υλοποιείται στην Ελλάδα από το WWF Ελλάς και τη Greenpeace, χρηματοδοτούμενο από το Oceans 5.

This Policy Brief was developed with respect to the project “Advancing the 30X30 target for an ecologically-representative, coherent and well-managed network of Marine Protected Areas in Greece” implemented in Greece by WWF Greece and Greenpeace and funded by Oceans 5.

Project Lead: Βασιλική Στεργίου

Σύνοψη

Οι θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές (ΘΠΠ) αποτελούν ένα κρίσιμο εργαλείο για την προστασία και διατήρηση ευαίσθητων και σημαντικών οικοτόπων και ειδών και της βιοποικιλότητας εν γένει καθώς και για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης. Ωστόσο, για την επίτευξη των στόχων αυτών δεν αρκεί μόνο η θέσπιση ενός προστατευτικού πλαισίου, αλλά θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι αυτό εφαρμόζεται ουσιαστικά και αποτελεσματικά στην πράξη μέσω ενός ολοκληρωμένου συστήματος για τη φύλαξη, τη διενέργεια ελέγχων και την επιβολή κυρώσεων σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης.

Στη χώρα μας, όπως διαπιστώνεται στην πρόσφατη έκθεση 10 περιβαλλοντικών οργανισμών για τη διαχείριση των ΘΠΠ στην Ελλάδα,¹ παρά το γεγονός ότι έχουν γίνει θετικά βήματα στον τομέα της φύλαξης, της διενέργειας ελέγχων και της επιβολή κυρώσεων, παρατηρούνται ακόμα πολλές ελλείψεις, όπως ασάφειες και ανεπάρκειες στο νομικό πλαίσιο σχετικά με τις αρμοδιότητες και σχετικές διαδικασίες, δυσκολίες και προκλήσεις στον συντονισμό μεταξύ των αρμόδιων αρχών και ανεπαρκής ανταπόκριση των αρχών σε περιστατικά παραβάσεων, ανεπαρκής στελέχωση των αρμόδιων αρχών και περιορισμένος εξοπλισμός.

Η παρούσα έκθεση στοχεύει στο να συμβάλει στην ενίσχυση της εφαρμογής των μέτρων προστασίας στις ΘΠΠ με συγκεκριμένες προτάσεις που στηρίζονται σε καλές πρακτικές από άλλες χώρες και τη διεθνή βιβλιογραφία. Δεδομένου ότι οι λόγοι μη συμμόρφωσης με τα εκάστοτε μέτρα προστασίας είναι σύνθετοι και διαφοροποιούνται ανάλογα με τις περιστάσεις σε κάθε ΘΠΠ, είναι σημαντικό το σύστημα που θα διαμορφωθεί να βασίζεται και να ανταποκρίνεται στους λόγους αυτούς, να αποσκοπεί στην ενίσχυση τόσο της πρόληψης περιστατικών παραβίασης όσο και στην αποτελεσματική αντιμετώπισή τους, και παράλληλα να αναπροσαρμόζεται κατόπιν ανάλυσης των νέων στοιχείων που προκύπτουν από την εφαρμογή του στην πράξη (προσαρμοστική διαχείριση).

Στην έκθεση παρουσιάζονται συγκεκριμένες προτάσεις για τη διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου και αποτελεσματικού συστήματος για τη φύλαξη, τη διενέργεια ελέγχων και την επιβολή κυρώσεων καθώς και οι κρίσιμες προϋποθέσεις που απαιτούνται για την ουσιαστική και αποτελεσματική εφαρμογή του στην πράξη.

Ειδικότερα:

A. Προτάσεις για την ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου σε ό,τι αφορά τις αρμοδιότητες και τις διαδικασίες για τη φύλαξη, τη διενέργεια ελέγχων και την επιβολή κυρώσεων

- **Ενίσχυση των αρμοδιοτήτων των Μονάδων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΜΔΠΠ) του Οργανισμού Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ) και αποσαφήνιση των διαδικασιών για την άσκησή τους**

Δεδομένου ότι ο ΟΦΥΠΕΚΑ είναι, βάσει της νομοθεσίας, ο αρμόδιος φορέας (υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας) για τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, οι δε ΜΔΠΠ έχουν την επιστημονική κατάρτιση και απαιτούμενη τεχνογνωσία που σχετίζεται με τα προστατευτέα αντικείμενα της περιοχής αλλά και γνώση του σχετικού προστατευτικού πλαισίου, προτείνεται η ενσωμάτωση ρητής πρόβλεψης στη νομοθεσία - με διακριτή διάταξη στον ν. 4685/2020 -

¹ Η διαχείριση των Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών στην Ελλάδα – Έκθεση αξιολόγησης (Οκτώβριος 2024), διαθέσιμο στο <https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/mpas.pdf>.

για την αποσαφήνιση και ενίσχυση των αρμοδιοτήτων τους σε ό,τι αφορά τη φύλαξη, τη διενέργεια ελέγχων και την επιβολή διοικητικών κυρώσεων. Ειδικότερα, προτείνεται η σαφής πρόβλεψη στη νομοθεσία της σύστασης και των αρμοδιοτήτων των Σωμάτων Φύλαξης της Φύσης, τα οποία επί του παρόντος προβλέπονται στον Οργανισμό του ΟΦΥΠΕΚΑ. Επίσης, προτείνεται η διεύρυνση των αρμοδιοτήτων των ΜΔΠΠ σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα επιβολής διοικητικών κυρώσεων σε περιπτώσεις παράβασης των προβλέψεων των κανονιστικών πράξεων για τη θέσπιση του ειδικού προστατευτικού πλαισίου στις ΘΠΠ (κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 21 του ν. 1650/1986).

- **Εξειδίκευση των διαδικασιών για τη φύλαξη και τη διενέργεια ελέγχων στις (Θ)ΠΠ στην εθνική νομοθεσία**

Προτείνεται η εξειδίκευση των απαιτούμενων διαδικασιών και ενεργειών για τη φύλαξη και τη διενέργεια ελέγχων στις (Θ)ΠΠ με υπουργική απόφαση κατόπιν πρόβλεψης εξουσιοδοτικής διάταξης στη νομοθεσία. Οι προβλέψεις αυτές θα διευκολύνουν ουσιαστικά και πρακτικά την εκτέλεση των καθηκόντων των αρμόδιων αρχών και θα συμβάλλουν στον καλύτερο συντονισμό μεταξύ τους.

- **Πρόβλεψη στη νομοθεσία ειδικής διάταξης για τις διοικητικές κυρώσεις για τις (Θ)ΠΠ και συστηματοποίησή τους**

Προτείνεται η προσθήκη νέας διάταξης στον ν. 1650/1986 για τις διοικητικές κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης των προεδρικών διαταγμάτων και υπουργικών αποφάσεων των προστατευόμενων περιοχών κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 με σκοπό να αποσαφηνιστεί η διαδικασία και οι αρμοδιότητες των αρμόδιων αρχών για την επιβολή διοικητικών κυρώσεων για να ανταποκριθούν στις ιδιαίτερες ανάγκες και συνθήκες των (Θ)ΠΠ και των σχετικών μέτρων προστασίας.

- **Πρόβλεψη στη νομοθεσία ειδικής διάταξης για τις ποινικές κυρώσεις για τις (Θ)ΠΠ**

Προτείνεται η προσθήκη ξεχωριστής διάταξης στον ν. 1650/1986 όπου θα προσδιορίζεται με σαφήνεια η αξιόποινη συμπεριφορά σε περιπτώσεις παράβασης των προεδρικών διαταγμάτων και των υπουργικών αποφάσεων των (Θ)ΠΠ και οι σχετικές κυρώσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις κατηγορίες και τους τύπους ρυθμίσεων που προβλέπονται σε αυτές τις κανονιστικές πράξεις.

B. Προτάσεις σχετικά με την ενσωμάτωση στα προεδρικά διατάγματα και τις υπουργικές αποφάσεις των ΘΠΠ προβλέψεων για την ενίσχυση και διευκόλυνση της εφαρμογής των μέτρων προστασίας

- **Κατάλληλες και σαφείς προβλέψεις στα προεδρικά διατάγματα και τις υπουργικές αποφάσεις των ΘΠΠ σχετικά με (i) τις απαγορεύσεις και τις ρυθμίσεις χρήσεων και δραστηριοτήτων και (ii) τις ποινικές και διοικητικές κυρώσεις στις περιπτώσεις παράβασής τους**

Οι κανονιστικές πράξεις για τη θέσπιση του ειδικού προστατευτικού πλαισίου για κάθε ΘΠΠ θα πρέπει να περιλαμβάνουν σαφείς προβλέψεις για τις απαγορευμένες χρήσεις και δραστηριότητες και τις ρυθμίσεις (όρους και προϋποθέσεις) για τις επιτρεπόμενες. Θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν σαφείς διατάξεις για τις προβλεπόμενες κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης των διατάξεών τους προκειμένου να διευκολυνθούν οι διαδικασίες ελέγχων και επιβολής κυρώσεων από τα αρμόδια όργανα.

- **Ενσωμάτωση δράσεων για την ενίσχυση της συμμόρφωσης από τους χρήστες στα σχέδια διαχείρισης των ΘΠΠ**

Η εφαρμογή της νομοθεσίας δεν θα πρέπει να επικεντρώνεται μόνο στην επιβολή σε περίπτωση παραβιάσεων, αλλά να ενθαρρύνει την (εθελοντική) συμμόρφωση των χρηστών μέσω διαχειριστικών δράσεων ενημέρωσης και εκπαίδευσης. Οι δράσεις αυτές θα πρέπει να συστηματοποιηθούν και να ενταχθούν στα σχέδια διαχείρισης κάθε ΘΠΠ και να διασφαλιστεί επαρκής χρηματοδότηση για την υλοποίησή τους.

Γ. Κρίσιμες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική και ουσιαστική εφαρμογή του συστήματος φύλαξης, ελέγχων και επιβολής κυρώσεων

- **Επαρκής στελέχωση και κατάρτιση όλων των αρμόδιων αρχών (ελεγκτικών και δικαστικών)**

Η επαρκής και κατάλληλη στελέχωση των αρμόδιων ελεγκτικών αρχών (ΟΦΥΠΕΚΑ/ΜΔΠΠ, Λιμενικό Σώμα, Αστυνομία κ.α.) και η συνεχής κατάρτισή τους αποτελούν κρίσιμα στοιχεία προκειμένου να ανταποκριθούν στα καθήκοντα και τις αρμοδιότητές τους σε σχέση με τις ΘΠΠ. Κρίσιμης σημασίας είναι επίσης οι εισαγγελείς και οι δικαστικοί λειτουργοί (τα ποινικά και τα διοικητικά δικαστήρια) να έχουν κατάλληλη και επαρκή κατάρτιση σε σχέση με το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τις ΘΠΠ προκειμένου να μπορούν να ανταποκριθούν άμεσα και αποτελεσματικά στις διαδικασίες για την επιβολή κυρώσεων.

- **Επαρκής και κατάλληλος εξοπλισμός και χρήση νέων τεχνολογιών για τη φύλαξη και τους ελέγχους**

Η αποτελεσματική φύλαξη και διενέργεια ελέγχων, πέραν της κατάλληλης και επαρκούς στελέχωσης, προϋποθέτει την κατοχή και αξιοποίηση κατάλληλου εξοπλισμού, π.χ. σκαφών για τις περιπολίες και ανταπόκριση σε περιστατικά παραβίασης και τη χρήση νέων τεχνολογιών που συμβάλλουν στην απομακρυσμένη επιτήρηση, όπως συστήματα αυτόματης αναγνώρισης για την παρακολούθηση της δραστηριότητας και της θέσης των σκαφών. Η εγκυρότητα, ακρίβεια και αξιοπιστία των τεχνολογιών αυτών ειδικά σε ό,τι αφορά την ακριβή τοποθεσία της παράνομης ενέργειας είναι σημαντική για την αιτιολόγηση της βεβαίωσης παράβασης τόσο στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας (άσκησης ποινικής δίωξης, ποινική δίκη) όσο και για την επιβολή διοικητικών κυρώσεων.

- **Ουσιαστική συμμετοχή των χρηστών και των τοπικών κοινωνιών στις διαδικασίες διαμόρφωσης και εφαρμογή των μέτρων προστασίας**

Η συμμετοχή των χρηστών και των τοπικών κοινωνιών στη διαμόρφωση των προστατευτικών μέτρων και η υποστήριξη των διαδικασιών φύλαξης και εφαρμογής των μέτρων προστασίας στις ΘΠΠ είναι σημαντική και μπορεί να καλλιεργήσει ένα αίσθημα ευθύνης και συναντίληψης ότι η τοπική κοινωνία και οι χρήστες είναι οι «φύλακες» των ΘΠΠ, καθώς και να δημιουργήσει μια σχέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ της τοπικής κοινωνίας και των ΜΔΠΠ/ΟΦΥΠΕΚΑ.

Εισαγωγή

Οι θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές (ΘΠΠ) αποτελούν ένα κρίσιμο εργαλείο για την προστασία και διατήρηση ευαίσθητων και σημαντικών οικοτόπων και ειδών και της βιοποικιλότητας εν γένει καθώς και για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης. Ωστόσο, για την επίτευξη των στόχων αυτών δεν αρκεί μόνο η θέσπιση ενός προστατευτικού πλαισίου αλλά θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι αυτό εφαρμόζεται ουσιαστικά και αποτελεσματικά στην πράξη. Η μη συμμόρφωση με τις προστατευτικές ρυθμίσεις αναγνωρίζεται ως κύρια αιτία για την αναποτελεσματικότητα των ΘΠΠ.² Επιπλέον, η μη αποτελεσματική αντιμετώπιση περιστατικών παραβίασης της νομοθεσίας εντός των ΘΠΠ προκαλεί δυσπιστία και καχυποψία στις τοπικές κοινωνίες προς την εκάστοτε ΘΠΠ, καθώς δημιουργείται αθέμιτος ανταγωνισμός σε βάρος των χρηστών που συμμορφώνονται με τα προστατευτικά μέτρα έναντι αυτών που δεν συμμορφώνονται.³

Για την αποτελεσματική εφαρμογή των προστατευτικών μέτρων, οι ΘΠΠ θα πρέπει να στηρίζονται σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα για τη φύλαξη, τη διενέργεια ελέγχων και την επιβολή κυρώσεων σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης. Ωστόσο, οι προκλήσεις για τη διαμόρφωση και εφαρμογή ενός τέτοιου συστήματος είναι πολλές καθώς πρόκειται για ένα σύνθετο ζήτημα που αφορά στις αρμοδιότητες διαφορετικών αρχών και τον συντονισμό μεταξύ τους, τις σχετικές διαδικασίες, τις αντιλήψεις και τη συμπεριφορά των χρηστών και άλλων εμπλεκόμενων φορέων, καθώς και τη διασφάλιση των απαιτούμενων πόρων (προσωπικό και εξοπλισμός).

Στη χώρα μας, όπως διαπιστώνεται στην πρόσφατη έκθεση 10 πΜΚΟ για τη διαχείριση των ΘΠΠ στην Ελλάδα,⁴ παρά το γεγονός ότι έχουν γίνει θετικά βήματα στον τομέα της φύλαξης, της διενέργειας ελέγχων και της επιβολής κυρώσεων, παρατηρούνται ακόμα πολλές ελλείψεις, όπως ανεπαρκής στελέχωση των αρμόδιων αρχών, περιορισμένος εξοπλισμός, ασάφειες και ανεπάρκειες στο νομικό πλαίσιο σχετικά με τις αρμοδιότητες και σχετικές διαδικασίες, δυσκολίες και προκλήσεις στον συντονισμό μεταξύ των αρμόδιων αρχών και ανεπαρκής ανταπόκριση των αρχών σε περιστατικά παραβάσεων. Οι καταγραφείσες αυτές δυσκολίες αφορούν στις λίγες ΘΠΠ οι οποίες έχουν – επί του παρόντος - θεσπισμένο προστατευτικό καθεστώς. Για να μπορέσει να ανταποκριθεί η χώρα μας στις ανάγκες ενός συστήματος το οποίο θα περιλαμβάνει ρυθμιστικά μέτρα για όλες τις ΘΠΠ, θα πρέπει να ενισχυθεί σημαντικά τόσο θεσμικά όσο και σε επίπεδο πόρων και συντονισμού.

Το παρόν σημείωμα στοχεύει στο να συμβάλει στην ενίσχυση της εφαρμογής και επιβολής του προστατευτικού καθεστώτος των ΘΠΠ με συγκεκριμένες προτάσεις που στηρίζονται σε καλές πρακτικές από άλλες χώρες και τη διεθνή βιβλιογραφία. Στην **Ενότητα I** παρουσιάζεται το ισχύον πλαίσιο σχετικά με την εφαρμογή και την επιβολή των μέτρων προστασίας στις ΘΠΠ στη χώρα μας. Στην **Ενότητα II**, παρουσιάζονται συγκεκριμένες προτάσεις για τη βελτίωση και την ενίσχυση του πλαισίου για την αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων προστασίας στις ΘΠΠ, καθώς και τα απαιτούμενα εχέγγυα για την ουσιαστική λειτουργία του συστήματος φύλαξης, διενέργειας ελέγχων και επιβολής κυρώσεων.

² I.C.Iacarella, G.Clyde, B.J.Bergseth, N.C.Ban, "A synthesis of the prevalence and drivers of non-compliance in marine protected areas" Biological Conservation 255 (2021) 108992.

³ López Ornat A., Vignes P. 2015. Surveillance and enforcement of regulations in Mediterranean MPAs, Practical guide. RAC/SPA, Port-Cros National Park, National Marine Park of Zakynthos. MedPAN Collection. 40, p. 10.

⁴ Η διαχείριση των Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών στην Ελλάδα – Έκθεση αξιολόγησης (Οκτώβριος 2024), διαθέσιμο στο <https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/mpas.pdf>.

Ι. Τι ισχύει στην Ελλάδα σχετικά με την εφαρμογή των μέτρων προστασίας στις ΘΠΠ

Το ειδικό προστατευτικό πλαίσιο των (Θ)ΠΠ καθορίζεται:

- (i) για τις περιοχές προστασίας της βιοποικιλότητας και τα εθνικά πάρκα: στα προεδρικά διατάγματα και τα σχέδια διαχείρισης του άρθρου 21 παρ. 4 και 3 ν. 1650/1986 αντίστοιχα και τις προσωρινές υπουργικές αποφάσεις του άρθρου 21 παρ. 6 ν. 1650/1986. Ειδικότερα, τα προεδρικά διατάγματα καθορίζουν τις χρήσεις και τις δραστηριότητες ανά ζώνη και στις γειτονικές εκτάσεις, ενώ τα σχέδια διαχείρισης, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνουν «την εξειδίκευση των όρων και περιορισμών άσκησης δραστηριοτήτων και εκτέλεσης έργων που είναι απαραίτητα για την ικανοποιητική διατήρηση του προστατευτέου αντικειμένου».
- (ii) για τα Καταφύγια Άγριας Ζωής και τα προστατευόμενα τοπία και τους προστατευόμενους σχηματισμούς: στις αποφάσεις του άρθρου 21 παρ. 7 ν. 1650/1986 με τις οποίες χαρακτηρίζονται οι περιοχές και προβλέπονται οι όροι και περιορισμοί των δραστηριοτήτων που ασκούνται εντός των περιοχών αυτών.

Παράλληλα, ειδικότερες ρυθμίσεις για τις προστατευόμενες περιοχές περιλαμβάνονται και στην ευρύτερη νομοθεσία, όπως π.χ. στο άρθρο 9 του ν. 3937/2011 σχετικά με απαγορεύσεις εντός των περιοχών του δικτύου Natura 2000, στην υπουργική απόφαση για τις απάτητες παραλίες όπου προβλέπονται όροι και περιορισμοί για τους αιγιαλούς και τις παραλίες υψηλής προστασίας,⁵ στις υπουργικές αποφάσεις ενσωμάτωσης των οδηγιών 92/43/ΕΟΚ⁶ και 2009/147/ΕΕ⁷ και στο άρθρο 10 του ν. 4014/2011 για τη δέουσα εκτίμηση στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων.

Πέραν του ειδικού προστατευτικού καθεστώτος, εντός των ΘΠΠ εφαρμόζεται και η λοιπή περιβαλλοντική, αλιευτική, χωροταξική, αρχαιολογική και άλλη νομοθεσία με την οποία τίθενται περιορισμοί και όροι για την εκτέλεση συγκεκριμένων (οικονομικών) δραστηριοτήτων ή για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από συγκεκριμένες απειλές, όπως από ρύπανση. Ενδεικτικά αναφέρονται, οι διατάξεις του ν. 1650/1986 και 3937/2011⁸ για την προστασία του περιβάλλοντος και του ν. 4042/2012 για την ποινική προστασία του περιβάλλοντος, οι ρυθμίσεις του Αλιευτικού Κώδικα (ν.δ. 420/1970) και οι κατ' εξουσιοδότηση αυτού κανονιστικές πράξεις για την αλιεία, οι ρυθμίσεις για τη ναυσιπλοΐα/θαλάσσια κυκλοφορία και την αγκυροβολία (βλ. ν.δ. 187/1973 και Γενικοί και Ειδικοί Κανονισμοί Λιμένος), η νομοθεσία για τη ρύθμιση της θαλάσσιας ρύπανσης (ν. 743/1977 όπως κωδικοποιήθηκε από το π.δ. 55/1998, ν. 4037/2012, ν. 855/1978 κ.α.), η νομοθεσία για την προστασία αιγιαλού και παραλίας (ν. 5092/2024),

⁵ ΥΠΕΝ/ΓΔΠΠ/35330/646 Απάτητες παραλίες, Όροι και περιορισμοί για τους αιγιαλούς και τις παραλίες υψηλής προστασίας (ΦΕΚ Β' 2364/19.04.2024). ΚΥΑ ΥΠΕΝ/Δ ΔΦΠΒ/68831/1806/2024 Τροποποίηση της υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/ΓΔΠΠ/35330/646/02.04.2024 κοινής απόφασης των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Όροι και περιορισμοί για τους αιγιαλούς και τις παραλίες υψηλής προστασίας (απάτητες παραλίες)» (Β'2364).

⁶ Κ.υ.α. 33318/3028/11-12-98 Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιατημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (Β'1289).

⁷ Κ.υ.α. ΗΠ/8353/276/Ε103/2012: Τροποποίηση και συμπλήρωση της υπ' αριθμόν 37338/1807/2010 κοινής υπουργικής απόφασης «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων / ενδιατημάτων της, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 1979/409/ΕΟΚ ...» (ΦΕΚ 1495/Β/2010), σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 4 της Οδηγίας 1979/409/ΕΟΚ «Για τη διατήρηση των άγριων πτηνών» του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 02-04-1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ (Β'415).

⁸ Σχετικό με τους ελέγχους είναι το άρθρο 13 παρ. 7 του ν. 3937/2011 προβλέπει ότι: «Η θαλάσσια κυκλοφορία παρακολουθείται, ελέγχεται και υπόκειται σε διαχείριση μέσω της λειτουργίας εθνικού πληροφοριακού συστήματος παρακολούθησης της κίνησης των σκαφών VTMS (Vessel Traffic Monitoring Information System). Η λειτουργία του συστήματος αποτελεί αρμοδιότητα του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη»

ρυθμίσεις για την προστασία ενάλιων αρχαιοτήτων (ν. 4858/2021), το νομικό πλαίσιο για την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων (ν. 4014/2011), και την ανάπτυξη συγκεκριμένων οικονομικών δραστηριοτήτων (π.χ. ν. 4282/2014 για υδατοκαλλιέργειες, ν. 3409/2005 και 4688/2020 για καταδύσεις αναψυχής) κ.α..

Οι αρμοδιότητες, οι διαδικασίες και οι κυρώσεις που αφορούν στην εφαρμογή των ως άνω ρυθμίσεων για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και τη ρύθμιση δραστηριοτήτων στη θάλασσα προβλέπονται στη σχετική νομοθεσία (βλ. πίνακα στο Παράρτημα όπου παρουσιάζονται ενδεικτικά κάποια νομοθετήματα). Σημαντική είναι η ευρύτερη αρμοδιότητα του Λιμενικού Σώματος σχετικά με την αστυνόμευση στη θάλασσα (ν.δ. 444/1970) και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος (άρθρο 5 ν. 4150/2013). Σημαντική είναι επίσης η αρμοδιότητα της Ελληνικής Αστυνομίας για την αστυνόμευση στον αιγιαλό και την παραλία (άρθρο 15 παρ. 2 ν. 4676/2020). Ωστόσο, για το ειδικότερο καθεστώς των (Θ)ΠΠ υπάρχουν συγκεκριμένες προβλέψεις στον ν. 4685/2020 ο οποίος καθιέρωσε τον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ) ως το αρμόδιο όργανο για την εφαρμογή της πολιτικής για τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών (υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος) (άρθρο 27 ν. 4685/2020).

Βάσει του ν. 4685/2020, οι Μονάδες Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΜΔΠΠ) του ΟΦΥΠΕΚΑ έχουν αρμοδιότητες που σχετίζονται με την εφαρμογή των προστατευτικών ρυθμίσεων στις (Θ)ΠΠ και ειδικότερα με τη φύλαξη, τους ελέγχους και τις κυρώσεις.⁹ Αυτές προβλέπονται στο άρθρο 34 του ν. 4685/2020 ως εξής:

- «ζ) Συμμετοχή στον έλεγχο της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας»
- «ιγ) Σύνταξη σχεδίων φύλαξης των περιοχών αρμοδιότητάς τους, η συνεπικουρία με τους αρμόδιους φορείς μέσω των Μνημονίων Συνεργασίας του άρθρου 37 και η παρακολούθηση της εφαρμογής τους»
- ιστ) Ελέγχος για τη διαπίστωση περιβαλλοντικών παραβάσεων που απορρέουν από τις κανονιστικές πράξεις που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 (Α' 160) και έκδοση συστάσεων συμμόρφωσης ή εισήγηση διοικητικού προστίμου»¹⁰

Οι «ελεγκτικές» αρμοδιότητες του στοιχ. ιστ' αφορούν στη διαδικασία για την επιβολή κυρώσεων βάσει των άρθρων 28 και 30 του ν. 1650/1986 και προβλέπονται περαιτέρω στην παράγραφο 4 (κατόπιν πρόσφατης τροποποίησης της εν λόγω διάταξης από το άρθρο 182 του ν. 5037/2023): «Εφόσον, κατά τη διενέργεια ελέγχου της περ. ιστ) της παρ. 2, διαπιστωθεί παράβαση σύμφωνα με την οικεία απόφαση της παρ. 3 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986, η ΜΔΠΠ, κατόπιν σύνταξης έκθεσης αυτοψίας και κλήσης σε απολογία, εκδίδει πράξη βεβαίωσης παράβασης, η οποία περιλαμβάνει συστάσεις ή εισήγηση επιβολής προστίμου προς την αρμόδια αρχή, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 30 του ν. 1650/1986. Η πράξη βεβαίωσης παράβασης κοινοποιείται στην αρμόδια εισαγγελική αρχή, αν προβλέπεται ποινική κύρωση».

Καθίσταται σαφές από τις διατάξεις αυτές ότι η ΜΔΠΠ έχει αυτόνομη αρμοδιότητα για τη σύνταξη του σχεδίου φύλαξης, τη διενέργεια ελέγχων, τη βεβαίωση παράβασης και την εισήγηση επιβολής διοικητικών κυρώσεων στις περιπτώσεις παράβασης των ρυθμίσεων των κανονιστικών πράξεων κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 (δηλαδή των προεδρικών διαταγμάτων και υπουργικών αποφάσεων των

⁹ Βλ. επίσης το άρθρο 10 της κ.υ.α. 33318/3028/11-12-98 Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιατημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (Β' 1289).

¹⁰ Η παράγραφος 3 του άρθρου 34 του ν. 4685/2020 προβλέπει: «Οι αρμοδιότητες των περ. ζ), ιγ) και ιστ) της παρ. 2, ασκούνται από το σύνολο του επιστημονικού προσωπικού και του προσωπικού φύλαξης των ΜΔΠΠ, συμπεριλαμβανομένου του μεταφερόμενου στον ΟΦΥΠΕΚΑ, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 43, προσωπικού των καταργηθέντων Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών».

ΘΠΠ).¹¹ Στην περίπτωση των ελέγχων για παραβάσεις της ευρύτερης περιβαλλοντικής νομοθεσίας, η ΜΔΠΠ έχει επικουρικό ρόλο προς τις αρμόδιες αρχές, ο οποίος δεν αποσαφηνίζεται και συνίσταται κατά κύριο λόγο στην ενημέρωσή τους. Επίσης, προβλέπεται ότι η συνεπικουρία και ο συντονισμός με άλλες αρμόδιες αρχές γίνονται μέσω των μνημονίων συνεργασίας του άρθρου 38¹² όπου ενδεικτικά αναφέρεται ως αντικείμενο των μνημονίων αυτών: «η συνεργασία και συνεπικουρία κατά την φύλαξη των προστατευόμενων περιοχών μέσω της εφαρμογής και υλοποίησης των σχεδίων φύλαξης της περίπτωσης ιε) της παραγράφου 2 του άρθρου 34 και της υποχρεωτικής συγκρότησης μικτών κλιμακίων διενέργειας περιπολιών στις περιοχές ευθύνης τους». Οι ενέργειες αυτές ωστόσο δεν προσδιορίζονται με σαφήνεια στη νομοθεσία και συνεπακόλουθα δεν προσδιορίζονται με σαφήνεια τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των αρχών.

Επίσης, κατόπιν της διεύρυνσης των ελεγκτικών αρμοδιοτήτων των ΜΔΠΠ, ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου με εγκύκλιό του προς τους αρμόδιους δικαστικούς λειτουργούς επεσήμανε ότι οι υπάλληλοι του ΟΦΥΠΕΚΑ που έχουν τις ως άνω αρμοδιότητες «χαρακτηρίζονται ως ειδικοί ανακριτικοί υπάλληλοι του άρθρου 31 παρ. 1 περ. γ' του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αφού έχουν αρμοδιότητα για τη διενέργεια ανακριτικών πράξεων επί των ανωτέρω εγκλημάτων».¹³ Στην εν λόγω εγκύκλιο, ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, απευθυνόμενος στους εισαγγελικούς λειτουργούς της χώρας, παρήγγειλε να έχουν υπόψη τα ζητήματα αυτά «κατά τον χειρισμό υποθέσεων με περιβαλλοντικές παραβάσεις, αξιοποιώντας τις ως άνω υπό του νεαρού νόμου ανατεθείσες στον ΟΦΥΠΕΚΑ αρμοδιότητες [...]». Ωστόσο, ο εν λόγω χαρακτηρισμός και οι σχετικές αρμοδιότητες δεν προβλέπονται ρητά και δεν αποσαφηνίζονται στη νομοθεσία.

Περαιτέρω, με τροποποίηση του Οργανισμού του ΟΦΥΠΕΚΑ¹⁴ τον Απρίλιο 2023, συστάθηκαν Σώματα Φύλαξης Φύσης σε κάθε ΜΔΠΠ του ΟΦΥΠΕΚΑ με την «ευθύνη εφαρμογής του Σχεδίου Φύλαξης καθώς και την άσκηση των σχετικών με την καταπολέμηση του περιβαλλοντικού εγκλήματος αρμοδιοτήτων που προβλέπονται στην εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία για την περιοχή ευθύνης του». Τα ΣΦΦ υπάγονται στον Προϊστάμενο κάθε ΜΔΠΠ και στελεχώνονται από υπαλλήλους που προσλαμβάνονται με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου ή υπηρετούν με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου. Με την έκδοση του Ειδικού Κανονισμού Σώματος Φύλαξης Φύσης που εγκρίθηκε από το ΔΣ του ΟΦΥΠΕΚΑ, ρυθμίστηκαν ζητήματα που αφορούν στην οργάνωση και λειτουργία των σωμάτων αυτών και καθορίστηκαν τα προσόντα του προσωπικού, οι αρμοδιότητες, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις και εν γένει υπηρεσιακά και άλλα τεχνικά θέματα.¹⁵

¹¹ Αρμοδιότητες για περιβαλλοντική επιθεώρηση με αυτοψία του ΟΦΥΠΕΚΑ (ως διαδόχου των προϋφιστάμενων σχημάτων των Φορέων Διαχείρισης) προβλέπεται επίσης στο άρθρο 20 παρ. 7 του ν. 4014/2011 στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης για έργα και δραστηριότητες εντός περιοχών του δικτύου Natura, ωστόσο η υ.α. για τη ρύθμιση των λεπτομερειών για την εφαρμογή της διαδικασίας αυτής δεν έχει εκδοθεί. Ειδικότερα, το άρθρο 20 παρ. 7 του ν. 4014/2011 (όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει) προβλέπει: «Τα έργα και οι δραστηριότητες, που πρόκειται να πραγματοποιηθούν εν μέρει ή στο σύνολό τους σε περιοχές του εθνικού καταλόγου του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου NATURA 2000, σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 9 του ν. 3937/2011 (Α' 60), υπόκεινται κατά τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησής τους υποχρεωτικά σε περιβαλλοντική επιθεώρηση με αυτοψία, η οποία διενεργείται από τον φορέα διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής, εφόσον υφίσταται, άλλως από περιβαλλοντικό ελεγκτή της παρ. 5. Στην επιθεώρηση μπορεί να συμμετέχει και η αδειοδοτούσα υπηρεσία. Οι λεπτομέρειες για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής ρυθμίζονται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας».

¹² Η αναφορά του άρθρου 34 παρ. 2 στοιχ. ιγ' στο άρθρο 37 φαίνεται να είναι εκ παραδρομής καθότι τα μνημόνια συνεργασίας (στα οποία παραπέμπει η διάταξη αυτή) προβλέπονται και περιγράφονται στο άρθρο 38.

¹³ Εγκύκλιος ΕισΑΠ 15/2023 (ΑΠ 4358) με θέμα «Εκθεση αυτοψίας και πράξη βεβαίωσης για περιβαλλοντικές παραβάσεις από υπαλλήλους (ειδικό ανακριτικό υπάλληλο) του Οργανισμού Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής, ΟΦΥΠΕΚΑ».

¹⁴ Κ.υ.α. ΥΠΕΝ/ΔΝΕΠ/28131/1170/20.04.2023 Τροποποίηση της υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/ΔΝΕΠ/72683/2709/11.10.2021 κοινής υπουργικής απόφασης «Εγκριση του Οργανισμού του Νομικού Προσώπου Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) με την επωνυμία "Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (Ο.Φ.Υ.Π.Ε.Κ.Α.)" (Β' 4768)» (Β' 2596).

¹⁵ Υπ' αριθμ. Απόφαση του ΔΣ του ΟΦΥΠΕΚΑ 13721/17.05.2024 Ειδικός Κανονισμός Σώματος Φύλαξης Φύσης του Οργανισμού Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (Β' 2975).

Επιπλέον, οι κυρώσεις (διοικητικές και ποινικές) και οι διαδικασίες επιβολής τους προβλέπονται στα άρθρα 28 και 30 ν. 1650/1986. Οι διατάξεις αυτές αφορούν στην επιβολή κυρώσεων για παραβίαση των διατάξεων του ν. 1650/1986 και άλλων νομοθετημάτων που παραπέμπουν στις διατάξεις αυτές (π.χ. σε ό,τι αφορά τις ποινικές κυρώσεις, βλ. διεύρυνση των αξιόποινων πράξεων με τον ν. 4042/2012) και όχι μόνο των κανονιστικών πράξεων των (Θ)ΠΠ. Στο πλαίσιο των διαδικασιών αυτών, οι ΜΔΠΠ έχουν αρμοδιότητα βεβαίωσης παράβασης και εισήγησης διοικητικών κυρώσεων προς τις αρμόδιες για την επιβολή τους αρχές στο πλαίσιο του άρθρου 30 (διοικητικές κυρώσεις) και διαβίβασης της βεβαίωσης παράβασης στην αρμόδια εισαγγελία στο πλαίσιο του άρθρου 28 (ποινικές κυρώσεις).

Τέλος, ενέργειες έχουν γίνει για την ενίσχυση της φύλαξη των ΘΠΠ με τη χρήση νέων τεχνολογιών και κατάλληλου εξοπλισμού. Ειδικότερα, η Ελλάδα ανέλαβε δέσμευση στην 9^η Διεθνή Διάσκεψη για τους Ωκεανούς για την «Καθιέρωση εθνικού συστήματος παρακολούθησης και επιτήρησης των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών».¹⁶ Η δέσμευση αυτή περιλαμβάνει την υλοποίηση ενός έργου για την προμήθεια, εγκατάσταση και πιλοτική λειτουργία επιστημονικού εξοπλισμού και εξοπλισμού παρακολούθησης (όπως ραντάρ, sonar, υποβρύχιοι αισθητήρες, κάμερες και άλλο ειδικό εξοπλισμό) και την εφαρμογή ενός οριζόντιου πληροφοριακού συστήματος για την επικοινωνία με τα θαλάσσια σκάφη. Το έργο αυτό βρίσκεται στο στάδιο υπογραφής των σχετικών συμβάσεων. Επίσης, βρίσκεται στο στάδιο συμβασιοποίησης η προμήθεια 12 πλωτών μέσων (σκαφών) ανοικτής θαλάσσης για την επιστημονική παρακολούθηση, εποπτεία και φύλαξη περιοχών του δικτύου Natura 2000. Τέλος, στο πλαίσιο της ως άνω δέσμευσης, η ελληνική κυβέρνηση υπέγραψε μνημόνιο συνεργασίας με το Global Fishing Watch και το Ίδρυμα Λασκαρίδη για την υποστήριξη της παρακολούθησης των ΘΠΠ μέσω της πλατφόρμας χαρτογράφησης του GFW, η οποία παρακολουθεί την αλιευτική δραστηριότητα σχεδόν σε πραγματικό χρόνο, και βρίσκεται σε εξέλιξη η υλοποίησή του.

Η διεύρυνση των αρμοδιοτήτων των ΜΔΠΠ, η δημιουργία των ΣΦΦ, καθώς και οι ενέργειες για την προμήθεια εξοπλισμού για τη φύλαξη και την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών για την απομακρυσμένη παρακολούθηση αποτελούν θετικά βήματα για την εφαρμογή των μέτρων προστασίας στις (Θ)ΠΠ.

Ωστόσο, **ορισμένα σημαντικά ζητήματα, τόσο θεσμικά όσο και πρακτικά, παραμένουν σε εκκρεμότητα και αποτελούν τροχοπέδη για την αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων προστασίας στις ΘΠΠ.** Ειδικότερα, τα κύρια ζητήματα αφορούν στα εξής :

- Ασάφειες και κενά στο νομικό πλαίσιο σχετικά με τις αρμοδιότητες των ελεγκτικών αρχών καθώς και τις διαδικασίες για τη φύλαξη, τη διενέργεια ελέγχων και την επιβολή κυρώσεων
- Αλληλοεπικάλυψη αρμοδιοτήτων των ελεγκτικών αρχών και ελλιπής συντονισμός
- Ασάφειες και αλληλεπικαλύψεις στις διαδικασίες ελέγχου και επιβολής κυρώσεων για την αντιμετώπιση περιστατικών παραβίασης
- Ελλείψεις στον απαιτούμενο εξοπλισμό και κατάλληλη αξιοποίηση νέων τεχνολογιών στο πλαίσιο της φύλαξης και της διενέργειας ελέγχων καθώς και της αποδεικτικής διαδικασίας για την επιβολή κυρώσεων
- Ελλιπής και ανεπαρκής στελέχωση των αρμόδιων ελεγκτικών υπηρεσιών με κατάλληλη κατάρτιση και εκπαίδευση

¹⁶ https://www.ourocean2024.gov.gr/wp-content/uploads/2024/08/COMMITMENTS_01AUG.pdf

Στην επόμενη ενότητα, παρουσιάζονται στοχευμένες προτάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών και την ενίσχυση της εφαρμογής των μέτρων προστασίας στις ΘΠΠ βάσει διεθνών καλών πρακτικών και της σχετικής βιβλιογραφίας.

II. Προτάσεις για την ενίσχυση της εφαρμογής των μέτρων προστασίας στις ΘΠΠ

Οι παράγοντες που σχετίζονται με τη μη συμμόρφωση και με περιστατικά παραβίασης των μέτρων προστασίας σε ΘΠΠ είναι σύνθετοι. Οι κύριοι (αλληλένδετοι) λόγοι όπως προκύπτουν από σχετικές μελέτες είναι οι εξής:¹⁷

- Άγνοια των ρυθμίσεων ή παραπληροφόρηση
- Οικονομικά συμφέροντα
- Ανεπαρκής φύλαξη και ανεπαρκείς έλεγχοι
- Ελλιπής επιβολή κυρώσεων
- Αντίθεση των χρηστών στις ρυθμίσεις εντός των ΘΠΠ
- Αντιλήψεις των χρηστών σχετικά με τον χαμηλό κίνδυνο εντοπισμού της παρανομίας λόγω ελλιπών ελέγχων
- Έλλειψη εμπιστοσύνης των τοπικών κοινωνιών και των χρηστών προς τις αρμόδιες αρχές λόγω ελλιπούς συμμετοχής τους στη διαδικασία θέσπισης των προστατευτικών μέτρων καθώς και λόγω ανεπαρκούς επιβολής κυρώσεων και πρόκλησης αθέμιτου ανταγωνισμού εις βάρος των χρηστών που συμμορφώνονται με τις σχετικές ρυθμίσεις

Η καλή κατανόηση των αιτιών μη συμμόρφωσης μπορεί να συμβάλει στην αποτελεσματική διαχείριση των περιοχών και στην πρόληψη και αντιμετώπιση περιστατικών παραβίασης των ρυθμίσεων.¹⁸ Είναι συνεπώς σημαντικό το σύστημα για την εφαρμογή των προστατευτικών μέτρων στις ΘΠΠ να ανταποκρίνεται στα αίτια μη συμμόρφωσης από τους χρήστες, στοχεύοντας τόσο στην πρόληψη των περιστατικών παραβίασης όσο και στην αποτελεσματική αντιμετώπισή τους, αλλά παράλληλα να αναπροσαρμόζεται κατόπιν ανάλυσης των νέων στοιχείων που προκύπτουν από την εφαρμογή του στην πράξη (προσαρμοστική διαχείριση).¹⁹

Οι προτάσεις που παρουσιάζονται παρακάτω αφορούν στα εξής:

Ενότητα Α	Προτάσεις για την ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου σε ό,τι αφορά τις αρμοδιότητες και τις διαδικασίες για τη φύλαξη, τη διενέργεια ελέγχων και την επιβολή κυρώσεων.
Ενότητα Β	Προτάσεις σχετικά με την ενσωμάτωση στα προεδρικά διατάγματα και τις υπουργικές αποφάσεις των ΘΠΠ προβλέψεων για την ενίσχυση και διευκόλυνση της εφαρμογής των μέτρων προστασίας.
Ενότητα Γ	Κρίσιμες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική και ουσιαστική εφαρμογή του συστήματος φύλαξης, ελέγχων και επιβολής κυρώσεων.

¹⁷ López Ornat A., Vignes P. 2015. Surveillance and enforcement of regulations in Mediterranean MPAs, Practical guide. RAC/SPA, Port-Cros National Park, National Marine Park of Zakynthos. MedPAN Collection. 40. I.C.lacarella, G.Clyde, B.J.Bergseth, N.C.Ban, "A synthesis of the prevalence and drivers of non-compliance in marine protected areas" Biological Conservation 255 (2021) 108992.

¹⁸ Bergseth, B. J. Effective marine protected areas require a sea change in compliance management. – ICES Journal of Marine Science (2017), doi:10.1093/icesjms/fsx105.

¹⁹ I.C.lacarella, G.Clyde, B.J.Bergseth, N.C.Ban, "A synthesis of the prevalence and drivers of non-compliance in marine protected areas" Biological Conservation 255 (2021) 108992, σελ. 1, 9-10.

Α. Προτάσεις για την ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου σε ό,τι αφορά τις αρμοδιότητες και τις διαδικασίες για τη φύλαξη, τους ελέγχους και την επιβολή κυρώσεων

1. Ενίσχυση των αρμοδιοτήτων των ΜΔΠΠ του ΟΦΥΠΕΚΑ και αποσαφήνιση των διαδικασιών για την άσκησή τους

Η πρόσφατη ενίσχυση των ελεγκτικών αρμοδιοτήτων των ΜΔΠΠ με την τροποποίηση του άρθρου 34 του ν. 4685/2020 και η σύσταση των Σωμάτων Φύλαξης Φύσης (ΣΦΦ) σε κάθε ΜΔΠΠ αποτελούν θετικά βήματα προς τη σωστή κατεύθυνση. Ωστόσο, για να λειτουργήσουν αποτελεσματικά στην πράξη θα πρέπει να αποσαφηνιστούν και να ενισχυθούν οι αρμοδιότητες των ΣΦΦ και των ΜΔΠΠ εν γένει, να προβλεφθεί κατάλληλη εκπαίδευση και κατάρτισή τους και να συστηματοποιηθούν και να τυποποιηθούν οι διαδικασίες για να διευκολυνθεί η λειτουργία τους.

Ενίσχυση και αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων των ΜΔΠΠ

Ένα κρίσιμο στοιχείο για την αποτελεσματική επιβολή της νομοθεσίας είναι ο σαφής καθορισμός των αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών που εμπλέκονται στις σχετικές ελεγκτικές διαδικασίες.²⁰ Δεδομένου ότι ο ΟΦΥΠΕΚΑ είναι βάσει της νομοθεσίας ο αρμόδιος φορέας (υπό την εποπτεία του ΥΠΕΝ) για τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, οι δε ΜΔΠΠ έχουν την επιστημονική κατάρτιση και απαιτούμενη τεχνογνωσία που σχετίζεται με τα προστατευτέα αντικείμενα της περιοχής αλλά και γνώση του σχετικού προστατευτικού πλαισίου, **προτείνεται ρητή πρόβλεψη στη νομοθεσία - με διακριτή διάταξη στον ν. 4685/2020 (π.χ. άρθρο 34Α) - για τη σύσταση των ΣΦΦ** (με το ισχύον καθεστώς οι ΣΦΦ εγκρίθηκαν με τροποποίηση του Οργανισμού του ΟΦΥΠΕΚΑ) και αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων των ΜΔΠΠ/ΣΦΦ. Σημειώνεται ότι παράλληλα προτείνεται οι ενέργειες και οι διαδικασίες στις οποίες αντιστοιχούν οι παρακάτω προτεινόμενες αρμοδιότητες να αποσαφηνιστούν σε ειδικές διατάξεις στη νομοθεσία στις οποίες θα πρέπει να γίνεται παραπομπή σε σχέση με τις αρμοδιότητες (βλ. παρακάτω Προτάσεις 2 και 3).

Οι αρμοδιότητες των ΜΔΠΠ σχετικά με τη φύλαξη και την εφαρμογή της νομοθεσίας προτείνεται να προβλεφθούν ρητά στη νομοθεσία ως εξής:

- Σύνταξη των σχεδίων φύλαξης και ελέγχων στην περιοχή αρμοδιότητάς τους
- Υλοποίηση των δράσεων που προβλέπονται στα σχέδια φύλαξης (περιπολίες, στελέχωση σταθερών πόστων κλπ).
- Διενέργεια ελέγχων για τη διαπίστωση παραβάσεων που απορρέουν από τις κανονιστικές πράξεις που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 (Α' 160) ή ενδεχομένως και από άλλες σχετικές διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, όπως, παραδείγματος χάριν, του ν. 1650/1986.
- Παροχή συνδρομής σε αρμόδιες αρχές για τη διενέργεια ελέγχων για τη διαπίστωση παραβάσεων της κείμενης νομοθεσίας εντός των (Θ)ΠΠ

²⁰ Environmental Law Institute, *Legal tools for strengthening MPA enforcement – a Handbook* (September 2016), σελ. 17: "To ensure strong MPA enforcement, clarity of enforcement roles and public accountability, MPA laws should indicate which agencies or institutions have jurisdiction to take enforcement action, as well as which institutions have prosecutorial and adjudicatory authority".

- Σύνταξη έκθεσης αυτοψίας ή συμβάντος κατόπιν ελέγχου ή κατόπιν εντοπισμού παράβασης μέσω απομακρυσμένων μέσων
- Σύνταξη βεβαίωσης παράβασης βάσει της έκθεσης αυτοψίας ή συμβάντος κατόπιν ελέγχου ή κατόπιν εντοπισμού παράβασης μέσω απομακρυσμένων μέσων
- Κλήση σε απολογία του παραβάτη κατόπιν σύνταξης βεβαίωσης παράβασης
- Έκδοση πράξης σύστασης ή επιβολής διοικητικής κύρωσης κατόπιν σύνταξης βεβαίωσης παράβασης και απολογίας παραβάτη ή εισήγηση διοικητικής κύρωσης σε αρμόδιες υπηρεσίες (σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 30 του ν. 1650/1986, βλ. παρακάτω Πρόταση 3).
- Διαβίβαση της βεβαίωσης παράβασης και της πράξης επιβολής διοικητικής κύρωσης στην αρμόδια εισαγγελική αρχή αν προβλέπεται ποινική κύρωση
- Διαβίβαση της έκθεσης αυτοψίας/ελέγχου, βεβαίωσης παράβασης και της πράξης επιβολής διοικητικής κύρωσης σε άλλους αρμόδιους φορείς για τη λήψη μέτρων (π.χ. ΣΥΓΑΠΕΖ στο πλαίσιο του πδ 148/2009 για την περιβαλλοντική ευθύνη, Κτηματική Υπηρεσία στο πλαίσιο του ν. 5092/2024)
- Συλλογή στοιχείων σχετικά με την εφαρμογή των προστατευτικών μέτρων από όλους τους αρμόδιους φορείς (π.χ. περιπολίες, επιθεωρήσεις, καταγγελίες, ανταπόκριση σε περιστατικά, βεβαιώσεις παράβασης (τόπος, παραβιασθείσα διάταξη, επιβολή προστίμου, προσφυγές κατά του προστίμου και σχετικές διαδικασίες) και ανάλυσή τους σχετικά με την αποτελεσματικότητά τους και τον εντοπισμό των αιτιών μη συμμόρφωσης με σκοπό τον επανασχεδιασμό των σχεδίων φύλαξης και άλλων διαχειριστικών ενεργειών των ΜΔΠΠ.

Είναι σημαντικό να υπάρχει ρητή πρόβλεψη στη νομοθεσία (βάσει και της σχετικής εγκυκλίου του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου) σχετικά με **τον χαρακτηρισμό των στελεχών των ΜΔΠΠ/ΣΦΦ ως ειδικών ανακριτικών υπαλλήλων βάσει του άρθρου 31 του ΚΠΔ και να προβλεφθούν με σαφήνεια τα ανακριτικά καθήκοντά τους**. Η πρόβλεψη αυτή μπορεί να στηριχθεί στις σχετικές διατάξεις με τις οποίες καθορίζονται τα ανακριτικά καθήκοντα των Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (άρθρο 9 ν. 4042/2012, π.δ. 165/2003, π.δ. 132/2017)²¹, των δασικών υπαλλήλων (άρθρο 289-290 ν.δ. 86/69,²² άρθρο 38 ν. 1845/89) ή των φυλάκων θήρας για την παράνομη θήρα (άρθρο 267 παρ. 3, 289 παρ. 2 ν.δ. 86/69.²³

Επίσης, **για να διευκολυνθεί η εκτέλεση των ελεγκτικών καθηκόντων των στελεχών των ΜΔΠΠ** προτείνεται να προβλεφθεί διάταξη παρόμοια με αυτή που προβλέπεται για τις παραβάσεις περί θήρας (άρθρο 287 παρ. 20 ν.δ. 86/69 όπως τροποποιήθηκε από τον ν. 5037/2023) σχετικά με την επιβολή διοικητικού προστίμου σε όποιον «αρνείται ή παρακωλύει ή κωλυσισεργεί τη διενέργεια των ελέγχων από τα ελεγκτικά όργανα ή αρνείται την παροχή πληροφοριών ή παρέχει ψευδείς πληροφορίες». Η πρόβλεψη αυτή δύναται να συνοδεύεται και από ποινική κύρωση κατ' αντιστοιχία της προαναφερθείσας διάταξης.

Θα πρέπει επίσης να διασφαλιστεί ότι τα **όργανα τα οποία είναι επιφορτισμένα με αρμοδιότητες φύλαξης και διενέργειας ελέγχων προστατεύονται βάσει ρητής διάταξης νόμου κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους** έναντι κακόβουλης ή απειλητικής συμπεριφοράς από χρήστες αλλά και από

²¹ Βλ. επίσης Εγκύκλιο ΕισΑΠ 8/2013 (ΑΠ 3224).

²² Το άρθρο 289 παρ. 2 του νδ 86/1969 προβλέπει: «2. Οι υπάλληλοι και τα όργανα της παραγράφου 1 ως και οι φύλακες θήρας, δικαιούνται να ερευνούν πάντα κυνηγετικών σάκκων ως και τα μηχανοκίνητα μέσα, έχοντες δικαιώματα και καθήκοντα ανακριτικών υπαλλήλων, έτι δε και να προβαίνουν εις σωματικήν έρευναν κατά τα εν άρθροις 257 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας οριζόμενα. Οι ανωτέρω υποχρεούνται όπως, επί πάσης παραβάσεως των διατάξεων του παρόντος καθ' οιανδήποτε περίοδον, κατάσχουν την άδειαν θήρας, τα όπλα ως και πάντα τα χρησιμοποιηθέντα μέσα διά την ενέργειαν παρανόμου θήρας, έτι δε και τα θηράματα εις οιανδήποτε κατάστασιν και αν ευρίσκωνται ταύτα, εφαρμοζομένων περαιτέρω των διατάξεων του άρθρου 288».

²³ Για τους θηροφύλακες, βλ. και Γνωμοδότηση Εισαγγελέως του Αρείου Πάγου 6/11 (αριθμ. Πρωτ. 5128/10) (3 Μαρτίου 2011). Για τις αρμοδιότητες κατάσχεσης και δήμευσης δασικών προϊόντων από τους φύλακες θήρας βλ. άρθρο 271 παρ. 1 νδ 86/69.

ενδεχόμενες πιέσεις ή ακόμα και απειλές εναντίον τους. Μια διάταξη παρόμοια του άρθρου 17 παρ. 7 του ν. 5092/2024 («7. Τα ελεγκτικά όργανα της παρ. 1 δεν διώκονται και δεν εξετάζονται για πράξεις ή παραλείψεις κατά την άσκηση των καθηκόντων τους στο πλαίσιο του παρόντος άρθρου, εκτός αν ενήργησαν με δόλο») θα μπορούσε να διασφαλίσει την προστασία τους από περιστατικά κακόβουλης άσκησης μήνυσης από χρήστες κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

Τέλος, είναι σημαντικό να προβλεφθεί ρητά **σε ορισμένες περιπτώσεις η δυνατότητα και η διαδικασία διαπίστωσης παράβασης μέσω απομακρυσμένων μέσων παρακολούθησης** (π.χ. VMS σκαφών, drones, κάμερες κλπ). Οι σχετικές διατάξεις της υ.α. 162252/2007 σχετικά με τη «Δορυφορική παρακολούθηση επαγγελματικών αλιευτικών σκαφών, υποχρεώσεις κυβερνητών, μέσω του «Κέντρου Παρακολούθησης Αλιείας» του ΥΕΝ» (ΦΕΚ Β'86), η οποία προβλέπει ρητά ότι «[ο]ι πληροφορίες (τα δεδομένα) των ειδικών μέσων ηλεκτρονικής παρακολούθησης και τηλεανίχνευσης του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας, Εθνικό Σύστημα Διαχείρισης & Πληροφοριών Κυκλοφορίας Πλοίων (V.T.M.I.S) αποτελούν υλικό βεβαίωσης της παράβασης, της εκάστοτε ισχύουσας Κοινοτικής και Εθνικής Αλιευτικής Νομοθεσίας στα πλαίσια εφαρμογής της παρ. 1 του άρθρου 12 του ν.δ. 420/1970, όπως αυτό ισχύει», μπορεί να αποτελέσει τη βάση για την πρόβλεψη της εν λόγω διαδικασίας σε σχέση με παραβιάσεις των αλιευτικών ρυθμίσεων των κανονιστικών πράξεων των ΘΠΠ. Παρομοίως θα μπορούσε να αξιοποιηθεί η ρύθμιση του άρθρου 17 του ν. 5092/2024²⁴ για τους ελέγχους στον αιγιαλό και την παραλία, το οποίο προβλέπει ότι το πόρισμα – έκθεση αυτοψίας μπορεί να περιλαμβάνει φωτογραφική τεκμηρίωση των διαπιστώσεων με φωτογραφική λήψη εξ αποστάσεων «ιδίως με τη χρήση συστημάτων μη επανδρωμένων αεροσκαφών που λειτουργούν στον αέρα αυτόνομα ή τηλεκατευθυνόμενα (τηλεπισκόπηση) ή με αξιοποίηση δορυφορικών λήψεων». Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι εκθέσεις αυτοψίας ή συμβάντος και οι βεβαιώσεις παραβάσεων θα πρέπει να περιλαμβάνουν κατάλληλα αποδεικτικά στοιχεία στηριζόμενα στην απομακρυσμένη παρακολούθηση (π.χ. φωτογραφίες από μη επανδρωμένα αεροσκάφη (drones) και κάμερες, στίγμα σκάφους (VMS/AIS) στο ραντάρ κλπ) όπου διαφαίνεται με σαφήνεια η παράβαση συγκεκριμένης ρύθμισης, η τοποθεσία της παράβασης και η ταυτότητα του παραβάτη. Θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι τα αποδεικτικά αυτά στοιχεία επαρκούν για την τεκμηρίωση της παράβασης τόσο σε περίπτωση πιθανής προσφυγής κατά του διοικητικού προστίμου όσο και στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας (άσκηση ποινικής δίωξης, δίκη).

Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά την **προτεινόμενη διεύρυνση της αρμοδιότητας των ΜΔΠΠ για την επιβολή διοικητικών κυρώσεων για παραβάσεις των διατάξεων των κανονιστικών πράξεων των ΘΠΠ**, επισημαίνουμε τα ακόλουθα: βάσει της υφιστάμενης νομοθεσίας, η ΜΔΠΠ έχει αρμοδιότητα για την έκδοση συστάσεων συμμόρφωσης ή εισήγησης διοικητικού προστίμου προς τις αρμόδιες αρχές του άρθρου 30 ν. 1650/1986 (ήτοι Περιφέρεια, Αποκεντρωμένη, ΥΠΕΝ ανάλογα με το ύψος του προστίμου). Η προτεινόμενη πρόβλεψη αρμοδιότητας των ΜΔΠΠ/ΟΦΥΠΕΚΑ να επιβάλουν διοικητικά πρόστιμα για παραβάσεις των κανονιστικών πράξεων κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 μπορεί να συμβάλλει ουσιαστικά στην εφαρμογή της νομοθεσίας καθώς θα ενισχύσει και θα απλοποιήσει τη διαδικασία του άρθρου 30 βάσει του οποίου οι ΜΔΠΠ εισηγούνται και άλλοι φορείς, χωρίς την κατάλληλη τεχνογνωσία και κατάρτιση σχετικά με το ειδικό προστατευτικό καθεστώς και τα προστατευτέα αντικείμενα, όπως η Περιφέρεια και η Αποκεντρωμένη Διοίκηση, επιβάλουν το πρόστιμο (βλ. επίσης παρακάτω Πρόταση 5). Όπως διαφαίνεται από παραβάσεις της αλιευτικής νομοθεσίας ή της νομοθεσίας για τη διέλευση σκαφών και την αγκυροβολία, η επιβολή διοικητικών προστίμων από την αρμόδια ελεγκτική αρχή, ήτοι το λιμενικό σώμα (άρθρο 11 του Αλιευτικού Κώδικα και άρθρο 157 ΚΔΝΔ αντίστοιχα), μπορεί να διευκολύνει τις διαδικασίες για την επιβολή προστίμων και να λειτουργήσει αποτρεπτικά για μελλοντικές παραβάσεις. Η

²⁴ Ν. 5092/2024 Όροι αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στις παραθαλάσσιες περιοχές και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α'33).

διευκόλυνση της διαδικασίας για την επιβολή διοικητικών προστίμων μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά για τη διάπραξη αξιόποινων πράξεων. Επίσης, οι ΜΔΠΠ/ΟΦΥΠΕΚΑ κατέχουν την κατάλληλη γνώση και έχουν την κατάρτιση προκειμένου τεκμηριώσουν και να αιτιολογήσουν με σαφήνεια και αξιοπιστία την επιβολή της κύρωσης. Η ισχύουσα νομοθεσία ήδη αναγνωρίζει την αρμοδιότητα έκδοσης συστάσεων συμμόρφωσης για τις ΜΔΠΠ (άρθρο 34 παρ. 2 στοιχ. ιστ'ν. 4685/2020) η οποία συνδέεται αναπόσπαστα με την αρμοδιότητα επιβολής προστίμων (όπως διαφαίνεται στο άρθρο 30 παρ. 1 ν. 1650/1986). Να σημειωθεί ότι πέραν της προτεινόμενης προσθήκης νέου άρθρου στον ν. 4685/2020, προτείνεται η ανάλογη τροποποίηση του άρθρου 30 σχετικά με την επιβολή διοικητικών κυρώσεων (βλ. παρακάτω πρόταση 3).

Η επιβολή διοικητικών κυρώσεων από τον ΟΦΥΠΕΚΑ ο οποίος αποτελεί νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου εποπτευόμενο από το ΥΠΕΝ που «λειτουργεί προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος κατά τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας» με σκοπό «την εφαρμογή της πολιτικής που χαράσσει το ΥΠΕΝ για τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα» (άρθρο 27 παρ. 2-3 του ν. 4685/2020²⁵) είναι δυνατή κατόπιν σχετικής νομοθετικής ρύθμισης, σύμφωνα με το Σύνταγμα και τη σχετική νομολογία του ΣτΕ σε ό,τι αφορά τις αρμοδιότητες νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου διφυούς χαρακτήρα.²⁶ Η προτεινόμενη πρόβλεψη αποτελεί το προσφορότερο μέσο για την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος και του επιδιωκόμενου σκοπού κοινής ωφελείας και συγκεκριμένα για την προστασία του περιβάλλοντος η οποία αποτελεί και συνταγματική επιταγή (άρθρο 24 Συντάγματος). Σημειωτέον ότι ο σκοπός του ΟΦΥΠΕΚΑ συνδέεται άμεσα με την επίτευξη στόχων και τη συμμόρφωση με υποχρεώσεις που απορρέουν από την ενωσιακή νομοθεσία (οδηγία 92/43/ΕΟΚ, 2009/147/ΕΚ). Τα δε στελέχη του ΟΦΥΠΕΚΑ κατά την άσκηση των εν λόγω αρμοδιοτήτων θα θεωρούνται ως δημόσια όργανα οι πράξεις των οποίων είναι δυνατόν να προσβληθούν παραδεκτώς ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων (νομικό πρόσωπο διφυούς

²⁵ Η παράγραφος 7 του άρθρου 27 του ν. 4685/2020 προβλέπει: «Ο ΟΦΥΠΕΚΑ τηρεί όλες τις υποχρεώσεις και δεσμεύσεις των φορέων Γενικής Κυβέρνησης, όπως αυτοί προσδιορίζονται από το Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης που τηρείται με ευθύνη της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής». Επιπλέον, οι πόροι του ΟΦΥΠΕΚΑ προέρχονται κατά κύριο λόγο από τον τακτικό προϋπολογισμό του ΥΠΕΝ και άλλες χρηματοδοτήσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό (άρθρο 31 ν. 4685/2020), στο Διοικητικό του Συμβούλιο συμμετέχει ο/η εκάστοτε Προϊστάμενος/η της Γενικής Διεύθυνσης Περιβαλλοντικής Πολιτικής του ΥΠΕΝ (άρθρο 28), ο οργανισμός του ΟΦΥΠΕΚΑ καταρτίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Εσωτερικών (άρθρο 32) και ο ΟΦΥΠΕΚΑ «στελεχώνεται από υπαλλήλους με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, οι οποίοι διέπονται για θέματα της υπηρεσιακής τους κατάστασης από τις διατάξεις που ισχύουν για τους υπαλλήλους με σχέση εργασίας ΙΔΑΧ του Δημοσίου και από μόνιμους δημοσίου υπαλλήλους που αποσπώνται σε αυτόν σύμφωνα με τις διατάξεις του Ενιαίου Συστήματος Κινητικότητας» (άρθρο 32 παρ. 2). Επίσης, ο ΟΦΥΠΕΚΑ αναλαμβάνει τη διοίκηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης βελτίωσης της πολιτικής προστατευόμενων περιοχών και ενημερώνει το ΥΠΕΝ με σχετική τετραμηνιαία έκθεση προόδου εφαρμογής του Σχεδίου (άρθρο 42).

²⁶ Αναφέρεται η περίπτωση της Τράπεζας της Ελλάδος η οποία έχει τη νομική μορφή της ανώνυμης εταιρείας, ωστόσο κατά την άσκηση των εποπτικών αρμοδιοτήτων της και την επιβολή κυρώσεων λειτουργεί ως διοικητική αρχή που εκδίδει διοικητικές πράξεις. ΣτΕ 1712/2019, ΣτΕ 2250/1989, ΣτΕΟΛ 2080/1987, ΣτΕ 2085/2012, 3886/2009. Βλ. Ν.Σημαντήρας, *Διοικητικές Κυρώσεις – Δικαιοκρατικές εγγυήσεις και όρια επιβολής* (Νομική Βιβλιοθήκη, 2021) σελ. 120. Βλ. επίσης ΣτΕ 373/2024 σχετικά με την άσκηση δημόσιας εξουσίας και την έκδοση πράξεων από το ΤΑΙΠΕΔ Α.Ε.: «Αν, αντιθέτως, οι πράξεις διαχειρίσεως δεν αφορούν την ιδιωτική περιουσία του Δημοσίου, αλλά τη δημόσια κτήση, η οποία περιλαμβάνει πράγματα εκτός συναλλαγής, που επιτελούν, κατά τη φύση τους ή κατά την πρόβλεψη του νόμου, δημοσίους σκοπούς (όπως π.χ. οι πράξεις παραχωρήσεως σε ιδιώτες ιδιαίτερων δικαιωμάτων δημοσίου δικαίου επί κοινοχρήστων πραγμάτων), τότε οι πράξεις αυτές -είτε αναφέρονται αποκλειστικά σε κοινόχρηστα πράγματα είτε, πλην των κοινοχρήστων, περιλαμβάνουν και μη κοινόχρηστα- (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 2375/2022, 891-895/2008, 2685/2010 7μ. κ.ά), ανήκουν στον πυρήνα της κρατικής εξουσίας και είναι εκτελεστές διοικητικές πράξεις, ακόμη και όταν η οικεία αρμοδιότητα ανατίθεται ή ασκείται από φορείς που οργανώνονται ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που ανήκουν ή συνδέονται, πάντως, με το Κράτος ή άλλο δημόσιο οργανισμό. Οι φορείς αυτοί, κατά την άσκηση των εν λόγω αρμοδιοτήτων δημόσιας εξουσίας, δρουν ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και οι πράξεις τους είναι εκτελεστές διοικητικές πράξεις (βλ. ΣτΕ 567/2022 7μ., πρβλ. Ολομ. 2375/2022, 891-895/2008, 2685/2010 7μ. κ.ά)». Σημειώνεται επίσης ότι η δυνατότητα επιβολής προστίμου έχει αναγνωρισθεί σε στελέχη της θηροφυλακής βάσει του άρθρου 287Α του ν.δ. 86/1969 (όπως προστέθηκε με το άρθρο 206 του ν. 5037/2023) για παραβάσεις των διατάξεων περί θήρας (άρθρο 287 ν.δ. 86/1969).

χαρακτήρα).²⁷ Επιπροσθέτως, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω ο ΟΦΥΠΕΚΑ είναι υπό την εποπτεία του ΥΠΕΝ, όπως προβλέπεται στο άρθρο 27 του ν. 4685/2020, ενώ παράλληλα, προτείνεται η πρόβλεψη διοικητικής προσφυγής κατά των διοικητικών κυρώσεων του ΟΦΥΠΕΚΑ προς τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας για τη διασφάλιση, μεταξύ άλλων, της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων των πολιτών που περιορίζονται δια των κυρώσεων.

Σημειώνεται ότι ο ΟΦΥΠΕΚΑ έχει ήδη αρμοδιότητα για τη βεβαίωση προστίμου σε περίπτωση μη πληρωμής εισιτηρίου εισόδου εντός του ΕΘΠΑΒΣ: (άρθρο 5 της σχετικής κ.υ.α.²⁸). Η αρμοδιότητα αυτή δεν προβλέπεται σαφώς στον ν. 4685/2020 αλλά μπορεί να υποστηριχθεί ότι εντάσσεται στις ευρύτερες αρμοδιότητες διαχείρισης και ελέγχων. **Πρόβλεψη για την εκπαίδευση και κατάρτιση των ΣΦΦ/ΜΔΠΠ και τυποποίηση των διαδικασιών για την αντιμετώπιση περιστατικών**

Για την εκτέλεση των αρμοδιοτήτων των ΜΔΠΠ συμπεριλαμβανομένων των ΣΦΦ θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι τα στελέχη των σωμάτων αυτών έχουν κατάλληλη κατάρτιση και εκπαίδευση. Αυτό προβλέπεται στο άρθρο 13 του Ειδικού Κανονισμού των ΣΦΦ αλλά η παρακολούθηση και επιτυχής ολοκλήρωση ενός **ειδικού προγράμματος εκπαίδευσης επαρκούς διάρκειας θα πρέπει να προβλεφθεί ρητά στη νομοθεσία ως υποχρεωτική και να καθοριστεί το περιεχόμενο του προγράμματος αυτού με σχετική υπουργική απόφαση** - όπως άλλωστε συμβαίνει και με τα σχετικά προγράμματα εκπαίδευσης άλλων ελεγκτικών αρχών (π.χ. άρθρο 4 παρ. 4 του ν. 1697/1987 για τους δασοφύλακες και τους θηροφύλακες). Η διοργάνωση ενός κατάλληλου εκπαιδευτικού προγράμματος κατάρτισης για όλα τα στελέχη των ΣΦΦ και εν γένει των ΜΔΠΠ της χώρας μπορεί να γίνει από τον ΟΦΥΠΕΚΑ σε συνεργασία με άλλες αρμόδιες ελεγκτικές αρχές (Λιμενικό Σώμα – Αστυνομία) με έμφαση στη διαδικασία διενέργειας ελέγχων, τη συλλογή στοιχείων και τη διενέργεια προανάκρισης. Ειδική έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη χρήση απομακρυσμένων μέσων παρακολούθησης καθώς και στην κατάλληλη αξιοποίηση – βάσει της κείμενης νομοθεσίας - στοιχείων που προέρχονται από τα μέσα αυτά ως αποδεικτικά τεκμήρια για τη βεβαίωση παράβασης, την επιβολή κυρώσεων και τη σχετική ποινική διαδικασία.

Με τον Ειδικό Κανονισμό των ΣΦΦ επιχειρείται επίσης η συστηματοποίηση των διαδικασιών με οδηγίες προς τα στελέχη των ΣΦΦ για τη διαχείριση των περιστατικών στο πεδίο (άρθρο 8) και για την άσκηση αρμοδιοτήτων περιβαλλοντικών ελέγχων. Η τυποποίηση των σχετικών πρωτοκόλλων που προβλέπεται στον Ειδικό Κανονισμό (ημερολόγιο καταγραφής ημερήσιας απασχόλησης και συμβάντων φύλαξης, οι εκθέσεις αυτοψίας και οι αναφορές φύλαξης) και οι σχετικές ενέργειες του ΟΦΥΠΕΚΑ προς αυτή την κατεύθυνση είναι σημαντική και θα πρέπει να ενισχυθεί και να διατεθούν τυποποιημένα έγγραφα και επαρκείς κατευθύνσεις για τη συμπλήρωσή τους στα στελέχη των ΣΦΦ/ΜΔΠΠ, τόσο για την ομοιόμορφη

²⁷ Βλ. ΣτΕ 373/2024, ΣτΕ 567/2022 7μ, 2375/2022, 345/2017, 2480/2014, 891-895/2008, 2685/2010 7μ ΣτΕ 2166/2002, ΣτΕ 2676/2001, 2166/2002, 2480/2014, ΣτΕ 891/2008 Ολομ., 3860/2002 7μελή., 99/2002, 3414/ 2000 7μελή., 108/1991 Ολομ., 2080/1987 Ολομ..

²⁸ Κ.υ.α. ΥΠΕΝ/ΥΠΡΓ/84580/8195/2020 Θέσπιση εισιτηρίου εισόδου επίσκεψης στην Α΄ Ζώνη του Εθνικού Θαλασσίου Πάρκου Αλοννήσου Βορείων Σποράδων (Β΄3832): «4. Σε περίπτωση που εντός των ορίων του ΕΘΠΑΒΣ βρεθεί οποιοσδήποτε εκ των υπόχρεων καταβολής εισιτηρίου του άρθρου 3 να μην έχει πληρώσει το αναλογούν εισιτήριο, βεβαιώνεται πρόστιμο το οποίο υπολογίζεται στο εικοσαπλάσιο της τιμής του αναλογούντος εισιτηρίου.

5. Σε περίπτωση μη άμεσης πληρωμής ή άρνησης καταβολής του βεβαιωμένου προστίμου, το ποσόν βεβαιώνεται στο αρμόδιο Δημόσιο Ταμείο κατόπιν πράξεως καταλογισμού του Διοικητικού Συμβουλίου του ΦΔ, εισπράττονται κατά τις εκάστοτε ισχύουσες ουσιαστικές και οικονομικές διατάξεις περί εισπράξεως των δημοσίων εσόδων, με την εξαίρεση του μέτρου της προσωπικής κρατήσεως, το οποίο λαμβάνεται μόνο μετά από την τήρηση διαδικασιών που καθορίζονται στις σχετικές διατάξεις. Αφού το πρόστιμο εισπραχθεί, τα αναλογούντα έσοδα αποδίδονται στο ΦΔ και στο Πράσινο Ταμείο». Βλ. και Κ.υ.α. ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/79100/2510/2021 Τροποποίηση της υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/ΥΠΡΓ/ 84580/8195 κοινής υπουργικής απόφασης «Θέσπιση εισιτηρίου εισόδου επίσκεψης στην Α' Ζώνη του Εθνικού Θαλασσίου Πάρκου Αλοννήσου - Βορείων Σποράδων» (Β' 3832/2020).

αντιμετώπιση των περιστατικών παράβασης και τη διενέργεια ελέγχων, όσο και για τη συλλογή επαρκών αποδεικτικών στοιχείων και την εκτέλεση προανακριτικών ενεργειών. Ειδικά λαμβάνοντας υπόψη την εγκύκλιο του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου περί προανακριτικών καθηκόντων των ΜΔΠΠ, τα στελέχη των ΣΦΦ/ΜΔΠΠ θα πρέπει να λάβουν σαφείς κατευθύνσεις σχετικά με το περιεχόμενο της προδικασίας και την ασφαλή και κατάλληλη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων βάσει της σχετικής νομοθεσίας (άρθρο 251 ΚΠΔ) και των σχετικών διαδικασιών του Λιμενικού Σώματος και της Αστυνομίας.

Ειδικότερα, η τυποποίηση των διαδικασιών και η διαμόρφωση προτύπων εγγράφων είναι σημαντικό να αφορά σε όλες τις σχετικές ενέργειες και διαδικασίες όπως: κλήση σε απολογία, πράξη βεβαίωσης παράβασης, πράξη επιβολής διοικητικής κύρωσης και την αιτιολόγησή της (όπως προτείνεται παραπάνω) και τη σχετική κοινοποίηση στον εισαγγελέα. Η τυποποίηση των εγγράφων αυτών και των σχετικών διαδικασιών θα πρέπει να είναι ανάλογη των αντίστοιχων εγγράφων και διαδικασιών του Λιμενικού Σώματος και της Αστυνομίας για να υπάρχει η δυνατότητα συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών τόσο σε σχέση με την επιβολή διοικητικών κυρώσεων όσο και σε σχέση με τις ποινικές διαδικασίες. Είναι κρίσιμης σημασίας η βεβαίωση παράβασης και η πράξη επιβολής προστίμου να είναι σαφώς αιτιολογημένες (επίκληση των σχετικών διατάξεων των κανονιστικών πράξεων, υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών στις εν λόγω διατάξεις, αποδεικτικά στοιχεία) και η ομοιομορφία των εν λόγω εγγράφων, βάσει προκαθορισμένων προτύπων, θα διευκολύνει και τους δικαστικούς λειτουργούς τόσο για την προδικασία και την άσκηση της ποινικής δίωξης όσο και για την εκδίκαση της υπόθεσης. Η ομοιομορφία αυτή θα διευκολύνει και τις σχετικές διαδικασίες αξιολόγησης και συλλογής στατιστικών στοιχείων ανά ΜΔΠΠ αλλά και σε εθνικό επίπεδο με σκοπό την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των εν λόγω διαδικασιών.

2. Εξειδίκευση των διαδικασιών για τη φύλαξη και τη διενέργεια ελέγχων στις (Θ)ΠΠ στην εθνική νομοθεσία

Στην ισχύουσα νομοθεσία, δεν προσδιορίζονται με σαφήνεια οι ενέργειες της φύλαξης και των ελέγχων για τις ΘΠΠ. Στον ν. 4685/2020 (άρθρο 34) γίνεται αναφορά στο σχέδιο φύλαξης και στην «παρακολούθηση της εφαρμογής του», στη «συμμετοχή στον έλεγχο εφαρμογής» και «συνεπικουρία στην εφαρμογή», ωστόσο οι ενέργειες αυτές και τα σχετικά καθήκοντα των ΜΔΠΠ δεν προσδιορίζονται με σαφήνεια. Επιπλέον, οι διαδικασίες ελέγχου ή επιθεωρήσεων προσδιορίζονται με διαφορετικό τρόπο σε διαφορετικά νομοθετήματα.²⁹ Οι ασάφειες αυτές οδηγούν σε σύγχυση σχετικά με τις απαιτούμενες ενέργειες και τα καθήκοντα σχετικά με τη φύλαξη και τους ελέγχους ειδικά σε περιπτώσεις που υπάρχει συναρμοδιότητα περισσότερων αρχών. **Η εξειδίκευση των ενεργειών και των διαδικασιών για τη φύλαξη και τους ελέγχους μπορεί να συμβάλει στην αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων και των καθηκόντων των αρμόδιων αρχών, καθώς και στην ενίσχυση του συντονισμού μεταξύ τους.** Τα στοιχεία αυτά προτείνεται να καθοριστούν σε υπουργική απόφαση κατόπιν πρόβλεψης σχετικής εξουσιοδοτικής διάταξης στη νομοθεσία (είτε στον ν. 1650/1986 είτε στον ν. 4685/2020).

²⁹ Βλ. αναφορά σε «εποπτεία» στο άρθρο 10 της ΚΥΑ 33318/98, αναφορά σε «φύλαξη» και «ελέγχους» το άρθρο 34 του ν. 4685/2020. «επιθεωρήσεις» στο άρθρο 20 ν. 4014/2011. Βλ. και άρθρο 128 (6) ν 4512/2018 σχετικά με τον καθορισμό πλαισίου εποπτείας των οικονομικών δραστηριοτήτων και της αγορά προϊόντων. Στην κ.υ.α. ΥΠΕΝ/ΥΠΡΓ/84580/8195/2020 Θέσπιση εισιτηρίου εισόδου επίσκεψης στην Α΄ Ζώνη του Εθνικού Θαλασσίου Πάρκου Αλοννήσου Βορείων Σποράδων (Β΄3832) προβλέπεται οι τρόποι και τα μέσα ελέγχου, οι ενέργειες και τα καθήκοντα για τον έλεγχο πληρωμής του εισιτηρίου.

Ειδικότερα, το περιεχόμενο της προτεινόμενης υπουργικής απόφασης για τη φύλαξη και τους ελέγχους σε σχέση με την εφαρμογή των κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 κανονιστικών πράξεων³⁰ και της κείμενης νομοθεσίας εντός προστατευόμενων περιοχών προτείνεται να περιλαμβάνει κατ' ελάχιστον τα εξής στοιχεία:

- ο Αποσαφήνιση της έννοιας και του περιεχομένου της φύλαξης (π.χ. στη θάλασσα/από την ξηρά, περιπολίες, επιτήρηση από σταθερά σημεία-πόστα, απομακρυσμένη επιτήρηση/παρακολούθηση) και των ελέγχων (π.χ. τακτικοί ή έκτακτοι έλεγχοι, κατόπιν καταγγελίας ή εντοπισμού ενδεχόμενης παράβασης κατόπιν περιπολίας, επιτήρησης από σταθερό σημείο ή με απομακρυσμένα μέσα) για την εφαρμογή των κανονιστικών πράξεων των (Θ)ΠΠ
- ο Πρόβλεψη για **κατάρτιση Σχεδίου Φύλαξης και Ελέγχων από ΜΔΠΠ σε συνεργασία με άλλες αρμόδιες αρχές** (στην περίπτωση των ΘΠΠ: Λιμενικό Σώμα, Αστυνομία, Επιθεωρητές Περιβάλλοντος, Περιφέρεια) και πρόβλεψη κατ' ελάχιστον περιεχομένου, έγκρισή του από τον ΟΦΥΠΕΚΑ και δημοσίευσή του.
- ο Υλοποίηση δράσεων φύλαξης από ΜΔΠΠ/ΣΦΦ και άλλες αρμόδιες αρχές όπως προσδιορίζονται στο Σχέδιο Φύλαξης και σύνταξη αναφοράς (π.χ. εβδομαδιαίας ή μηνιαίας και ετήσιας) φύλαξης από ΣΦΦ
- ο Διενέργεια ελέγχων (τακτικών / έκτακτων) από ΜΔΠΠ/ΣΦΦ και άλλες αρμόδιες αρχές και πρόβλεψη συγκρότησης και λειτουργίας κοινών κλιμακίων ελέγχου
- ο Πρόβλεψη για απομακρυσμένη επιτήρηση/παρακολούθηση και αναφορά σε συγκεκριμένα μέσα / εργαλεία
- ο Περιεχόμενο της έκθεσης αυτοψίας/συμβάντος
 - Σαφής περιγραφή της τοποθεσίας τέλεσης της αξιόποινης πράξης, της ταυτότητας και των στοιχείων του παραβάτη, των διαπιστωθεισών παραβάσεων με σαφή αναφορά στη διάταξη της κανονιστικής πράξης της ΘΠΠ ή της κείμενης νομοθεσίας που παραβιάστηκε (δεν αρκεί αναφορά στο άρθρο 28 ή στο άρθρο 30)
 - Περιγραφή και επισύναψη των αποδεικτικών στοιχείων ειδικά σε ό,τι αφορά τη χρήση τεχνολογίας: π.χ. φωτογραφική λήψη εκ του σύνεγγυς ή εξ αποστάσεως, χρήση μη επανδρωμένων αεροσκαφών, χρήση δορυφορικών λήψεων³¹ με σαφή προσδιορισμό της τοποθεσίας πραγματοποίησης της παράβασης
 - Περιγραφή της συντελεσθείσας ρύπανσης ή υποβάθμισης³²
- ο Πρόβλεψη για συλλογή και ανάλυση δεδομένων σχετικά με την εφαρμογή και την επιβολή της νομοθεσίας στην πράξη με σκοπό την προσαρμογή του σχεδιασμού της φύλαξης και της διενέργειας ελέγχων

Λόγω της συνθετότητας του νομικού πλαισίου και της παράλληλης εφαρμογής ρυθμίσεων από διαφορετικά νομοθετήματα στις ΘΠΠ, η αλληλοεπικάλυψη αρμοδιοτήτων μεταξύ των αρχών είναι αναπόφευκτη και συνεπώς ο αποτελεσματικός συντονισμός τους είναι απαραίτητος. Ο συντονισμός αυτός μπορεί να

³⁰ Προτείνεται η κατάργηση του άρθρου 10 της ΚΥΑ 33318/98 το οποίο αναφέρεται σε εποπτεία και σε διάφορους φορείς προκειμένου να υπάρχει σαφήνεια για τις σχετικές ενέργειες και τις αρμόδιες αρχές.

³¹ Βλ. άρθρο 17 ν. 5092/2024: «3. Τα όργανα της παρ. 1 διενεργούν αυτοψία στον αιγιαλό ή την παραλία και συντάσσουν επί τόπου σχετικό πόρισμα έκθεσης αυτοψίας, στο οποίο περιγράφονται οι διαπιστωθείσες παραβάσεις. Το πόρισμα του πρώτου εδαφίου περιέχει φωτογραφική τεκμηρίωση των διαπιστώσεων, η οποία μπορεί να γίνει με φωτογραφική λήψη εκ του σύνεγγυς ή εξ αποστάσεως, ιδίως με τη χρήση συστημάτων μη επανδρωμένων αεροσκαφών που λειτουργούν στον αέρα αυτόνομα ή τηλεκατευθυνόμενα (τηλεπισκόπηση) ή με αξιοποίηση δορυφορικών λήψεων»

³² Αυτό το στοιχείο είναι σημαντικό για την ενδεχόμενη εφαρμογή του άρθρου 28 παρ. 2 του ν. 1650/1986 σε ό,τι αφορά τις ποινικές κυρώσεις. Όπως έχει κρίνει σε πάγια νομολογία του ο ΑΠ η ρύπανση και η υποβάθμιση πρέπει να διαπιστωθούν από ελεγκτικά όργανα με εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις (ΑΠ 911/2013, ΑΠ 913/2016, ΑΠ 696/2017).

στηρίζεται στη σύνταξη και υλοποίηση μνημονίων συνεργασίας (του άρθρου 38 ν. 4685/2020) και στη σύσταση υποχρεωτικών μικτών κλιμακίων με στελέχη της ΜΔΠΠ/ΣΦΦ, σωμάτων ασφαλείας (Αστυνομία, Λιμενικό Σώμα) και άλλων αρμόδιων υπηρεσιών (π.χ. επιθεωρητές περιβάλλοντος, περιφέρεια) για τη διενέργεια ελέγχων. **Ο συντονισμός αυτός θα πρέπει να καταγράφεται με σαφήνεια στο Σχέδιο Φύλαξης και Ελέγχων κάθε ΘΠΠ καθώς και στον σχετικό προγραμματισμό των υπολοίπων αρμόδιων αρχών (π.χ. πρόγραμμα επιθεωρήσεων).**

Ο **συντονισμός των αρμόδιων αρχών** δεν αφορά μόνο στις ενέργειες φύλαξης στο πεδίο (π.χ. περιπολίες) αλλά θα πρέπει να γίνεται και **σε επίπεδο ανταλλαγής στοιχείων και πληροφοριών** ειδικά σε ό,τι αφορά τη χρήση μέσων απομακρυσμένης παρακολούθησης. Το Λιμενικό Σώμα μέσω της Διεύθυνσης Ελέγχου Αλιείας (ΔΕΛΑΛ) έχει πρόσβαση σε πληροφορίες που αφορούν τα συστήματα αυτόματης παρακολούθησης των αλιευτικών σκαφών καθώς και σημαντική εμπειρία στην εφαρμογή και επιβολή της αλιευτικής νομοθεσίας. Παράλληλα, σημαντική αρμοδιότητα έχει και το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (Διεύθυνση Ελέγχου Αλιευτικών Δραστηριοτήτων, Γενική Διεύθυνση Αλιείας), κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΚ) 1224/2009, σχετικά με τη συλλογή και διαχείριση των δεδομένων του ηλεκτρονικού ημερολογίου των αλιευτικών σκαφών και άλλων στοιχείων στο πλαίσιο της λειτουργίας του Οργανωμένου Συστήματος Παρακολούθησης και Καταγραφής Αλιευτικών Δραστηριοτήτων.³³ Οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει να είναι διαθέσιμες και στη ΜΔΠΠ/ΟΦΥΠΕΚΑ για να υπάρχει συντονισμός για την αντιμετώπιση περιστατικών παράβασης των αλιευτικών ρυθμίσεων της ΘΠΠ. Ο συντονισμός και η συνεργασία μεταξύ του ΟΦΥΠΕΚΑ, της ΔΕΛΑΛ του Λιμενικού Σώματος-Ελληνικής Ακτοφυλακής και της Γενικής Διεύθυνσης Αλιείας του ΥΠΑΑΤ μπορεί να συστηματοποιηθεί μέσω της σύναψης ενός μνημονίου συνεργασίας. Η αξιοποίηση της πλατφόρμας του Global Fishing Watch από τις αρμόδιες αρχές, στο πλαίσιο της υλοποίησης του σχετικού μνημονίου μεταξύ της Ελληνικής κυβέρνησης, του Global Fishing Watch και του Ιδρύματος Λασκαρίδη, μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά σε ζητήματα φύλαξης.³⁴

3. Πρόβλεψη στη νομοθεσία ειδικής διάταξης για τις διοικητικές κυρώσεις για τις (Θ)ΠΠ και συστηματοποίησή τους

Το άρθρο 30 προβλέπει την επιβολή διοικητικών κυρώσεων σε περιπτώσεις παραβίασης των διατάξεων των κανονιστικών πράξεων που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 (π.δ. και υ.α. των (Θ)ΠΠ). Να σημειωθεί ότι, όπως σαφώς έχει κριθεί από τα αρμόδια Δικαστήρια, στις περιπτώσεις αυτές δεν απαιτείται η διαπίστωση ρύπανσης ή υποβάθμισης του περιβάλλοντος.³⁵ Η διάταξη αυτή προβλέπει μια σύνθετη διαδικασία η οποία δίνει έμφαση στους ελέγχους για τη λειτουργία έργων σε ό,τι αφορά τη συμμόρφωσή τους με τους όρους αδειοδότησης/έγκρισής τους (άρθρο 30 παρ. 1 (α)). Για ένα ρευστό και δυναμικό περιβάλλον, όπως είναι το θαλάσσιο, όπου οι παραβάσεις των ρυθμίσεων δεν μπορούν να διαπιστωθούν με αυτοψία κατόπιν της τέλεσής τους π.χ. παράβαση αλιευτικών ρυθμίσεων ή

³³ Βλ. Υ.α. 2287/40083/7.4.2015 «Συμπληρωματικά μέτρα εφαρμογής των ενωσιακών διατάξεων του κοινοτικού συστήματος ελέγχου για την ορθή και απρόσκοπτη λειτουργία του Ολοκληρωμένου Συστήματος Παρακολούθησης και Καταγραφής Αλιευτικών Δραστηριοτήτων (ΟΣΠΑ) και για την υποβολή δεδομένων από τις επιχειρήσεις του τομέα Αλιείας»

³⁴ Το μνημόνιο αυτό υπεγράφη στο πλαίσιο της υλοποίησης δέσμευσης της Ελλάδας στην 9^η Διεθνή Διάσκεψη για τους Ωκεανούς (Δέσμευση 3) https://www.eurocean2024.gov.gr/wp-content/uploads/2024/08/COMMITMENTS_01AUG.pdf

³⁵ Βλ. «Για τη στοιχειοθέτηση της παράβασης και την επιβολή του προστίμου κατ' άρθρο 30 παρ. του Ν. 1650/1986 δεν απαιτείται η διαπίστωση κάθε φορά της ρύπανσης ή της υποβάθμισης του περιβάλλοντος». Για παράδειγμα έχει κριθεί ότι αρκεί για την επιβολή του προστίμου η διαπίστωση της παράβασης των περιβαλλοντικών όρων (Π.Ο.) ή έλλειψη εγκρίσεως (βλ. ΣτΕ 4450/2013, ΔεφΑθηνών 315/2009, 335/2009, ΔπρΠειραιά 1720/2014).

ρυθμίσεων που αφορούν στην ταχύτητα των σκαφών, η διαδικασία του άρθρου 30 φαίνεται ανεπαρκής. Σημειώνεται ότι σε ό,τι αφορά την παραβίαση της αλιευτικής νομοθεσίας ή της νομοθεσίας σχετικά με τους κανονισμούς λιμένα εντός των ΘΠΠ, η επιβολή διοικητικών κυρώσεων γίνεται από το όργανο που είναι επιφορτισμένο με την ελεγκτική αρμοδιότητα.³⁶

Προτείνεται η προσθήκη νέας διάταξης (άρθρο 30^A στον ν. 1650/1986) για τις διοικητικές κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης των νομοθετημάτων των προστατευόμενων περιοχών κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 και η τροποποίηση του άρθρου 30 (για την αφαίρεση των εν λόγω κυρώσεων από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου αυτού). Ειδικότερα, η προτεινόμενη νέα διάταξη θα πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής:

- i. Σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα που παραβαίνουν τις διατάξεις των κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 κανονιστικών πράξεων, ανεξάρτητα από την αστική ή ποινική ευθύνη, επιβάλλονται τα ακόλουθα διοικητικά μέτρα και κυρώσεις: Γραπτή σύσταση για συμμόρφωση προς τον παραβάτη κατά περίπτωση και σε περιπτώσεις που δεν έχει εκδοθεί πράξη επιβολής προστίμου κατά του εν λόγω παραβάτη στο παρελθόν
 - ii. Πρόστιμο (τα ποσά και η διακύμανσή τους θα πρέπει να προσδιοριστούν κατόπιν σχετικής μελέτης)
 - iii. Προσωρινή (για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα) αφαίρεση της άδειας άσκησης της οικονομικής δραστηριότητας ή σε περίπτωση παράβασης ρυθμίσεων σχετικών με την αλιεία προσωρινή αφαίρεση της άδειας αλιείας του σκάφους ή/και της ατομικής άδειας αλιείας του κυβερνήτη κατ' αναλογική εφαρμογή του άρθρου 11 παρ. 1 του ν.δ. 420/1970.
 - iv. Κατάσχεση των εργαλείων ή μέσων που χρησιμοποιήθηκαν για την παράβαση των κανονιστικών πράξεων των ΘΠΠ και στην περίπτωση παράβασης διατάξεων που αφορούν στην αλιεία κατ' αναλογία οι παρεπόμενες ποινές που προβλέπονται στο άρθρο 11 παρ. 3 του ν.δ. 420/1970.
- Η διαδικασία για την επιβολή των ως άνω διοικητικών κυρώσεων προσδιορίζεται ως εξής: ³⁷
- ο Βεβαίωση παράβασης των κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 κανονιστικών πράξεων από την οικεία ΜΔΠΠ
 - ο Κοινοποίηση της βεβαίωσης παράβασης από την οικεία ΜΔΠΠ στον παραβάτη και κλήση προς απολογία εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος (π.χ. 5-7 ημέρες)
 - ο Γραπτή σύσταση ή πράξη επιβολής διοικητικής κύρωσης (κατόπιν άπρακτης παρέλευσης της προθεσμίας για απολογία ή εφόσον ο παραβάτης έχει εκφράσει αντιρρήσεις για τη βεβαίωση κατά την απολογία του, εντός εύλογου χρονικού διαστήματος κατόπιν της απολογίας του παραβάτη και όχι πλέον των [...] ημερών). Η πράξη επιβολής κυρώσεων πρέπει να είναι πλήρως αιτιολογημένη και να περιλαμβάνει αιτιολογημένη απόρριψη των αντιρρήσεων του παραβάτη. Κυρώσεις επιβάλλονται από τα εξής όργανα:
 - Προϊστάμενο της ΜΔΠΠ του ΟΦΥΠΕΚΑ για γραπτές συστάσεις για συμμόρφωση και για πρόστιμα εφόσον το ύψος τους δεν υπερβαίνει [X] ευρώ (τα ποσά θα πρέπει να προσδιοριστούν κατόπιν μελέτης)
 - Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (Τομέας Α ή Β ανάλογα) του ΟΦΥΠΕΚΑ εφόσον το ύψος του προστίμου υπερβαίνει [X] ευρώ

³⁶ Βλ. άρθρο 1 του αλιευτικού κώδικα και άρθρο 157 ΚΔΝΔ νδ 187/1973.

³⁷ Η προτεινόμενη διαδικασία ερείδεται στις διαδικασίες των άρθρων 11-12 του Αλιευτικού Κώδικα και του άρθρου 157 του ΚΔΝΔ (κατ' αναλογία για παραβάσεις διατάξεων για παρεμφερείς δραστηριότητες στη θάλασσα).

- Αρμόδιο όργανο του ΥΠΕΝ εφόσον το ύψος του προστίμου υπερβαίνει [X] ευρώ
- ο Ειδικές προβλέψεις για τις περιπτώσεις προσωρινής αφαίρεσης αδειών και κατάσχεση αλιεύματος, εργαλείων ή μέσων που χρησιμοποιήθηκαν για την παράβαση (υπό (iii) και (iv) παραπάνω).

Είναι σημαντικό **οι προβλεπόμενες διοικητικές κυρώσεις να είναι επαρκείς για να λειτουργήσουν αποτρεπτικά στην τέλεση μελλοντικών παραβάσεων**, και παράλληλα το προβλεπόμενο εύρος να είναι ανάλογο του είδους και της σοβαρότητας της παράβασης λαμβάνοντας υπόψη την αξιολόγηση του κινδύνου και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Ωστόσο, η διακύμανση αυτή (όπως διαφαίνεται και από την αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 30 παρ. 1α του ν. 1650/1986) δεν διασφαλίζει ομοιομορφία στην επιβολή των προστίμων και για τον λόγο αυτό, προτείνεται να συμπεριληφθεί πρόβλεψη για τη συστηματοποίηση των διοικητικών κυρώσεων, με βάση τις σχετικές παραβάσεις των π.δ./σ.δ. με κριτήρια όπως αναλογικότητα, αξιολόγηση του κινδύνου για το δημόσιο συμφέρον και την αποτελεσματικότητα της προστασίας των προστατευτέων αντικειμένων.

Η συστηματοποίηση των κυρώσεων (π.χ. πίνακας προστίμων) θα διασφαλίσει ισότιμη μεταχείριση παρόμοιων παραβάσεων του προστατευτικού πλαισίου των ΘΠΠ και θα ενισχύσει την ασφάλεια δικαίου σε ό,τι αφορά τους διοικούμενους. Ο ΟΦΥΠΕΚΑ έχει προβεί σε ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση και είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι αυτή η συστηματοποίηση θα αποτελέσει τη βάση για την επιβολή διοικητικών κυρώσεων από τις αρμόδιες αρχές. Στο πλαίσιο της συστηματοποίησης αυτής μπορούν να δοθούν κατευθύνσεις προς τους αρμόδιους φορείς για τη διακύμανση των προστίμων σε σχέση με παράγοντες όπως η συχνότητα της παράβασης, η συμπεριφορά του παραβάτη, ενδεχόμενη υποτροπή, κλπ.

Τέλος, κατ' αντιστοιχία με το άρθρο 30 παρ. 7, θα πρέπει να προβλεφθεί ότι κατά των αποφάσεων επιβολής διοικητικών κυρώσεων χωρεί προσφυγή στο διοικητικό πρωτοδικείο καθώς και ότι οι εν λόγω διαφορές διέπονται από τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Θα πρέπει ωστόσο να δοθεί επιπλέον η δυνατότητα διοικητικής προσφυγής κατά των εν λόγω πράξεων για την επίλυση τυχόν ζητημάτων σε διοικητικό επίπεδο προ της προσφυγής στα διοικητικά δικαστήρια. Συνεπώς προτείνεται η πρόβλεψη διοικητικής προσφυγής εντός προθεσμίας 30 ημερών προς τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας και η πρόβλεψη της σχετικής διαδικασίας (π.χ. προθεσμία απόφασης, σιωπηρή απόρριψη κλπ).

4. Πρόβλεψη στη νομοθεσία ειδικής διάταξης για τις ποινικές κυρώσεις για τις (Θ)ΠΠ

Σημαντική για την προστασία του (θαλάσσιου) περιβάλλοντος είναι η αξιοποίηση του ποινικού δικαίου και η πρόβλεψη ουσιαστικών και αποτρεπτικών ποινικών κυρώσεων. Σύμφωνα με το άρθρο 28 του ν. 1650/1986, ποινικές κυρώσεις προβλέπονται για όποιους (i) ασκούν δραστηριότητα ή επιχείρηση χωρίς την προβλεπόμενη άδεια ή έγκριση όπως προβλέπεται στη σχετική νομοθεσία και στις κανονιστικές πράξεις κατ' εξουσιοδότηση του νόμου αυτού (π.δ. και υ.α. των (Θ)ΠΠ) (παράγραφος 1) και (ii) προκαλούν ρύπανση ή υποβάθμιση του περιβάλλοντος με πράξη ή παράλειψη που αντιβαίνει στις διατάξεις του ν. 1650/1986 και τις προαναφερθείσες κανονιστικές πράξεις (παράγραφος 2). Για την εφαρμογή της παρ. 2, η «ρύπανση ή υποβάθμιση του περιβάλλοντος» δεν προσδιορίζεται στο άρθρο αυτό, αλλά η διαπίστωση της εν λόγω προϋπόθεσης εναπόκειται στην κρίση του δικαστηρίου. Επίσης, έχει υποστηριχθεί στη βιβλιογραφία σχετικά με το άρθρο 28 ότι υπάρχει «πρόβλημα «αντιστοιχίσης» των συμπεριφορών που προβλέπονται στα ως άνω ειδικότερα νομοθετήματα, προς αυτές που περιγράφονται στα δύο «θεσμικά»

νομοθετήματα».³⁸ Καθώς το σύνολο του άρθρου 28 αναφέρεται σε κανονιστικές πράξεις κατ' εξουσιοδότηση του ν. 1650/1986 (που περιλαμβάνει τις κανονιστικές πράξεις των ΘΠΠ), δεν είναι σαφές ποια διάταξη θα εφαρμοστεί για ποια συμπεριφορά. Ενδεχομένως, η «αντιστοίχιση» με την παρ. 8 του άρθρου 28 σε περιπτώσεις παράβασης των ρυθμίσεων των προστατευτικών νομοθετημάτων των (Θ)ΠΠ είναι πιο ευχερής,³⁹ καθότι η αξιόποινη συμπεριφορά προσδιορίζεται σε σχέση με την παραβίαση των μέτρων, των απαγορεύσεων, των όρων και των περιορισμών που επιβάλλονται δυνάμει των διαταγμάτων ή υπουργικών αποφάσεων κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 21 του ν. 1650/1986. Ωστόσο, η αοριστία και ασάφεια του άρθρου 28 έχει επικριθεί από νομικούς.⁴⁰ Έχει υποστηριχθεί ότι «με δεδομένη την ευρύτητα της νομοθετικής παραπομπής, συλλήβδην προς το άρθρο 28 και όχι ειδικώς προς την παρ. 8, ο πολίτης δεν βρίσκεται σε θέση να γνωρίζει εκ των προτέρων, ποια ακριβώς συμπεριφορά του τιμωρείται με ποια ακριβώς ποινή, ενώ η διάταξη της παρ. 8 σαφώς δεν θα διεκδικούσε κάποιο βραβείο για τον ορισμένο χαρακτήρα της».⁴¹ Επιπλέον, πέραν των θεωρητικών ζητημάτων σχετικά με τη διάκριση μεταξύ ποινικών και διοικητικών κυρώσεων και την ανάγκη «ποινικοποίησης» ορισμένης συμπεριφοράς,⁴² προβλήματα δημιουργούνται στην πράξη από την εφαρμογή της παραγράφου 8 του άρθρου 28 που προβλέπει ποινική κύρωση για κάθε παραβίαση των μέτρων των π.δ. και των υ.α. των ΘΠΠ.⁴³

Για τους λόγους αυτούς, **προτείνεται η προσθήκη ξεχωριστής διάταξης (π.χ. άρθρο 28Α) όπου θα προσδιορίζεται με σαφήνεια η αξιόποινη συμπεριφορά σε περιπτώσεις παράβασης των κανονιστικών πράξεων των (Θ)ΠΠ (κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 21 του ν. 1650/1986) και οι σχετικές κυρώσεις**, λαμβάνοντας υπόψη τις κατηγορίες και τους τύπους ρυθμίσεων που προβλέπονται σε αυτά τα νομοθετήματα. Για τη σύνταξη της διάταξης αυτής απαιτείται η συγκρότηση ειδικής ομάδας εργασίας νομικών με εξειδίκευση στο ποινικό δίκαιο και προσεκτική μελέτη των κανονιστικών πράξεων των (Θ)ΠΠ οι περισσότερες από τις οποίες είναι υπό διαμόρφωση (στο πλαίσιο του έργου για την εκπόνηση Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών και έκδοση π.δ. και σ.δ. για τις περιοχές του δικτύου Natura 2000).

Τέλος, η συστηματοποίηση των κυρώσεων με οδηγίες προς τους δικαστικούς λειτουργούς για παραβάσεις που σχετίζονται με το θεσμικό καθεστώς των ΘΠΠ μπορεί να συμβάλει στη διευκόλυνση της διαδικασίας για την επιβολή κυρώσεων και την αντιμετώπιση παρόμοιων περιστατικών παράβασης σε όλη την επικράτεια.

³⁸ Π.Ανδρεάδης-Παπαδημητρίου, *Ποινική προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος* (Νομική Βιβλιοθήκη, 2023), σελ. 198.

³⁹ *ibid*

⁴⁰ *Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι, Ερμηνεία κατ' άρθρον* (Εκδόσεις Π.Ν. Σάκουλας), Τόμος II, Μοροζίνης Περιβάλλον, σελ. 94.

⁴¹ Π.Ανδρεάδης-Παπαδημητρίου, *Ποινική προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος* (Νομική Βιβλιοθήκη, 2023), σελ. 198.

⁴² Ν.Σημαντήρας, *Διοικητικές Κυρώσεις – Δικαιοκρατικές εγγυήσεις και όρια επιβολής* (Νομική Βιβλιοθήκη, 2021), σελ. 15-39.

⁴³ Η παράγραφος 8 του άρθρου 28 του ν. 1650/1986 προβλέπει: «8.Όποιος παραβιάζει τα μέτρα, τις απαγορεύσεις, τους όρους και τους περιορισμούς που επιβάλλονται δυνάμει των άρθρων 18 έως 21 ή των δ/των ή υπουργικών ή νομαρχιακών αποφάσεων, που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότησή τους, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός μήνα. Αν ο δράστης ενήργησε από αμέλεια τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τρεις μήνες ή με χρηματική ποινή».

Β. Προτάσεις σχετικά με την ενσωμάτωση στα προεδρικά διατάγματα και τις υπουργικές αποφάσεις των ΘΠΠ προβλέψεων για την ενίσχυση και διευκόλυνση της εφαρμογής των μέτρων προστασίας

Η ενότητα αυτή αφορά στην ενίσχυση των προβλέψεων σχετικά με τη φύλαξη και την επιβολή κυρώσεων στα προεδρικά διατάγματα και τα σχέδια διαχείρισης των ΘΠΠ βάσει των παραγράφων 4 και 3 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 αντίστοιχα.

1. Κατάλληλες και σαφείς προβλέψεις στα νομοθετήματα των ΘΠΠ σχετικά με (i) τις απαγορεύσεις και τις ρυθμίσεις χρήσεων και δραστηριοτήτων και (ii) τις ποινικές και διοικητικές κυρώσεις στις περιπτώσεις παράβασής τους

Οι κανονιστικές πράξεις για τη θέσπιση του ειδικού προστατευτικού πλαισίου για κάθε ΘΠΠ θα πρέπει να περιλαμβάνουν σαφείς προβλέψεις για τις απαγορευμένες χρήσεις και δραστηριότητες και τις ρυθμίσεις (όρους και προϋποθέσεις) για τις επιτρεπόμενες, καθώς και για τις κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης των διατάξεών τους.

(i) Διατάξεις για τις απαγορεύσεις και τις ρυθμίσεις

Για τις περιοχές προστασίας της βιοποικιλότητας και τα εθνικά πάρκα, τα προεδρικά διατάγματα του άρθρου 21 παρ. 4 του ν. 1650/1986 περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τον «καθορισμό χρήσεων γης και δραστηριοτήτων μέσα στις ανωτέρω προστατευόμενες περιοχές, ανά ζώνη». Ο καθορισμός αυτών βασίζεται στην επιλογή και εξειδίκευση, κατά περίπτωση για κάθε προστατευόμενη περιοχή και βάσει της ΕΠΜ, των χρήσεων γης που προβλέπονται ανά ζώνη στο άρθρο 14 (α-δ) του π.δ. 59/2018. Ωστόσο για να διασφαλιστεί ότι θα εφαρμοστούν ουσιαστικά και με σαφήνεια στην πράξη οι απαγορεύσεις, στο πλαίσιο των διαδικασιών για την επιβολή ποινικών και διοικητικών κυρώσεων των άρθρων 28 και 30 του ν. 1650/1986, θα πρέπει **το π.δ. να περιλαμβάνει όχι μόνο τις επιτρεπόμενες χρήσεις αλλά και σαφή αναφορά ότι «οποιαδήποτε άλλη χρήση ή δραστηριότητα εντός της ζώνης απαγορεύεται».**⁴⁴ Ομοίως, οι ρυθμίσεις (π.χ. όροι και προϋποθέσεις) που σχετίζονται με τις κατ' αρχήν επιτρεπόμενες χρήσεις (είτε εξειδικεύονται στο π.δ. είτε στο σχέδιο διαχείρισης) θα πρέπει να καθορίζονται με σαφήνεια. Για τα ΚΑΖ και τα προστατευόμενα τοπία και προστατευόμενους σχηματισμούς, παρόμοιες προβλέψεις για τις απαγορεύσεις και τις ρυθμίσεις δραστηριοτήτων θα πρέπει να περιλαμβάνονται στις σχετικές υπουργικές αποφάσεις του άρθρου 21 παρ. 7 του ν. 1650/1986.

Ειδικότερα σε ό,τι αφορά τη ζώνωση και τις ρυθμίσεις, ο κατακερματισμός μιας ΘΠΠ σε μικρές ζώνες προστασίας δυσχεραίνει τόσο τη συμμόρφωση εκ μέρους των χρηστών όσο και τη φύλαξη και την επιβολή των σχετικών ρυθμίσεων, και συνεπώς θα πρέπει να αποφεύγεται. Επίσης, σύνθετες ρυθμίσεις (π.χ. σε ό,τι αφορά τη χρήση διαφορετικών εργαλείων ή χωροχρονικούς περιορισμούς για την αλιεία) ομοίως δυσχεραίνουν τη συμμόρφωση και την επιβολή.⁴⁵ Επιπλέον, έχει υποστηριχθεί ότι κάποιοι περιορισμοί είναι πιο «εύκολοι» στην επιβολή, ειδικά σε ό,τι αφορά τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων για τη διαδικασία επιβολής κυρώσεων. Παραδείγματος χάριν, **η απαγόρευση της «κατοχής» συγκεκριμένου αλιευτικού**

⁴⁴ Environmental Law Institute, *Legal tools for strengthening MPA enforcement – a Handbook* (September 2016), σελ. 14.

⁴⁵ Ibid.

εργαλείου είναι πιο εύκολο να εφαρμοστεί από ό,τι η απαγόρευση της «χρήσης» του εν λόγω εργαλείου καθότι ο εντοπισμός του παραβάτη κατά τη διάρκεια της «χρήσης» του και η συλλογή αποδεικτικών στοιχείων επ' αυτού είναι δυσχερής.⁴⁶

Επίσης, ορισμένες ρυθμίσεις εντός των ΘΠΠ μπορούν να διευκολύνουν τη φύλαξη και την επιβολή της νομοθεσίας. Παραδείγματος χάριν, η υποχρέωση όλων των σκαφών που δραστηριοποιούνται εντός των ΘΠΠ να φέρουν συστήματα αυτόματου εντοπισμού (π.χ. Vessel Monitoring Systems (VMS) ή Automatic Identification Systems (AIS)),⁴⁷ η καθιέρωση εισιτηρίου εισόδου στη ΘΠΠ (που διευκολύνει την καταγραφή των σκαφών που χρησιμοποιούν την περιοχή), η χορήγηση ειδικής άδειας σε σκάφη για τη διενέργεια συγκεκριμένων δραστηριοτήτων και η διατήρηση σχετικού καταλόγου των εν λόγω σκαφών. Ειδικά σε ό,τι αφορά ζώνες όπου απαγορεύεται η αλιεία εν γένει ή απαγορεύονται συγκεκριμένα εργαλεία, η εφαρμογή των ρυθμίσεων μπορεί να διευκολυνθεί μέσω της **θέσπισης ενός μαχητού τεκμηρίου**⁴⁸ ότι κάθε αλιευτικό σκάφος που βρίσκεται εντός των ορίων της ζώνης αυτής χωρίς να έχει τα αλιευτικά εργαλεία (εν γένει ή αυτά που απαγορεύονται) αποθηκευμένα και μη διαθέσιμα προς χρήση θεωρείται ότι αλιεύει παράνομα.⁴⁹ Το μαχητό αυτό τεκμήριο μπορεί να διευκολύνει τη βεβαίωση της παράβασης και την απόδειξή της στο πλαίσιο της επιβολής διοικητικών κυρώσεων ή της κατάθεσης αποδεικτικών στοιχείων για τη στοιχειοθέτηση της αξιόποινης πράξης κατά την ποινική διαδικασία.

(ii) **Διατάξεις για τις ποινικές και διοικητικές κυρώσεις**

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι κυρώσεις σχετικά με την παράβαση των ρυθμίσεων των προεδρικών διαταγμάτων και των σχεδίων διαχείρισης των ΘΠΠ προβλέπονται στα άρθρα 28 και 30 του ν. 1650/1986 (ποινικές και διοικητικές κυρώσεις αντίστοιχα). Είναι σημαντικό να γίνεται σαφής αναφορά στα προεδρικά διατάγματα και τα σχέδια διαχείρισης των ΘΠΠ στις προβλεπόμενες κυρώσεις στις περιπτώσεις παραβίασης των διατάξεών τους. Είναι επίσης σημαντικό η σχετική διάταξη να είναι κοινή σε όλες τις εν λόγω κανονιστικές πράξεις προκειμένου να διασφαλιστεί αποτελεσματική εφαρμογή τους στην πράξη κατά τρόπο ομοιόμορφο για όλες τις ΘΠΠ.

Στα υφιστάμενα προεδρικά διατάγματα και υπουργικές αποφάσεις για τις ΘΠΠ, δεν υπάρχει ομοιομορφία σε ό,τι αφορά τις διατάξεις για τις κυρώσεις. Στις περισσότερες περιπτώσεις γίνεται παραπομπή στα άρθρα 28-30 του ν. 1650/1986.⁵⁰ Το προεδρικό διάταγμα με το οποίο θεσπίστηκε το Εθνικό Πάρκο Σχινιά-Μαραθώνα⁵¹ δεν έχει συγκεκριμένη διάταξη για κυρώσεις, ενώ οι πρόσφατες υπουργικές αποφάσεις βάσει του άρθρου 21 παρ. 6 του ν. 1650/1986 για την Ελαφόνησο, τον Μπάλο-Γραμβούσα και τη Φαλάσαρνα παραπέμπουν μόνο στο άρθρο 30 για τις διοικητικές κυρώσεις προβλέπονται επίσης ότι «ο έλεγχος τήρηση

⁴⁶ Ibid, σελ. 14. USA, National Oceanic and Atmospheric Administration (2015), Effective compliance and enforcement : a training manual to support development of effective compliance and enforcement programs for the Pacific Islands Managed and Protected Area Community (PIMPAC), σελ. 8-9.

⁴⁷ Environmental Law Institute, *Legal tools for strengthening MPA enforcement – a Handbook* (September 2016), σελ. 20.

⁴⁸ Ένα τεκμήριο είναι μαχητό όταν μπορεί να αμφισβητηθεί και να ανατραπεί με την προσκόμιση αποδείξεων βάσει των οποίων μπορεί να συναχθεί ότι το τεκμήριο δεν ευσταθεί.

⁴⁹ Γενικότερα προτείνεται ότι η θεσμοθέτηση μαχητών τεκμηρίων ειδικά για τις παραβάσεις αλιευτικών ρυθμίσεων μπορεί να διευκολύνει τις διαδικασίες επιβολής κυρώσεων ειδικά σε ό,τι αφορά τα αποδεικτικά στοιχεία που πρέπει να προσκομιστούν για τη στοιχειοθέτηση των παραβάσεων. Environmental Law Institute, *Legal tools for strengthening MPA enforcement – a Handbook* (September 2016), σελ. 14-15 και σελ. 50-52 με συγκεκριμένα παραδείγματα για τη θεσμοθέτηση μαχητών τεκμηρίων για τις ΘΠΠ.

⁵⁰ Βλ. π.χ. άρθρο 6 του π.δ. Χαρακτηρισμός του Κυπαρισσιακού κόλπου και της ευρύτερης περιοχής του ως «Περιοχή Προστασίας της Φύσης», καθορισμός ζωνών προστασίας, καθορισμός χρήσεων, όρων και περιορισμών δόμησης (Δ'391/2018). Άρθρο 5 της υπ' αριθμ. ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/58979/1531 Καθορισμός όρων και περιορισμών για την προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης της χερσαίας και θαλάσσιας περιοχής της Νήσου Γυάρου (Δ'389) η οποία τροποποιήθηκε κα της οποίας η διάρκεια παρατάθηκε με την υ.α. ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/70522/1843 (Δ 449).

⁵¹ Βλ. το π.δ. Χαρακτηρισμός χερσαίων και θαλάσσιων περιοχών του Σχινιά, Μαραθώνα Αττικής ως Εθνικού Πάρκου (Δ'395/2000).

των διατάξεων της παρούσας και βεβαίωση τυχόν παραβάσεων για την επιβολή κυρώσεων, γίνονται από τις αρμόδιες αρχές βάσει της εκάστοτε κείμενης νομοθεσίας» και ότι «η φύλαξη και επόπτευση της περιοχής γίνεται από τα αρμόδια όργανα».⁵²

Ενδιαφέρον έχουν οι **σχετικές διατάξεις των δύο Εθνικών Θαλάσσιων Πάρκων Αλοννήσου-Β.Σποράδων και Ζακύνθου**. Στην περίπτωση του ΕΘΠΑΒΣ, πέραν της παραπομπής στα άρθρα 28-30 του ν. 1650/1986, η σχετική διάταξη (άρθρο 4 παρ. 3 της κ.υ.α. χαρακτηρισμού του εθνικού πάρκου⁵³) διευκρινίζει ότι οι κυρώσεις του ν. 1650/1986 για παράβαση των διατάξεων που διέπουν το θαλάσσιο πάρκο επιβάλλονται ανεξάρτητα από τις κυρώσεις για παραβάσεις του ν. 743/77 για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Στην περίπτωση του ΕΘΠΖ, η διάταξη για τις κυρώσεις στο π.δ. χαρακτηρισμού⁵⁴ (άρθρο 9 παρ. 1), πέραν της παραπομπής στα άρθρα 28-30, προβλέπει ότι οι παραβάτες των διατάξεων του π.δ. υπόκεινται στις κυρώσεις «που προβλέπονται από τις αλιευτικές, δασικές, πολεοδομικές και αστυνομικές διατάξεις για τις αντίστοιχες παραβάσεις», χωρίς ωστόσο να αποσαφηνίζει ποιες διατάξεις και πώς θα εφαρμοστούν οι κυρώσεις αυτές στην πράξη. Επίσης, στην παράγραφο 2 του άρθρου 9 του π.δ. προβλέπεται ότι η παράβαση των ρυθμίσεων σε συγκεκριμένες θαλάσσιες περιοχές (περιοχές Α, Β και Γ της ζώνης Ια) υπόκεινται στις κυρώσεις που προβλέπονται στη νομοθεσία για τους κανονισμούς λιμένων (άρθρο 157 παρ. 1 του ν.δ. 187/1973).⁵⁵ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην πράξη η διάταξη αυτή διευκολύνει την επιβολή κυρώσεων για παραβάσεις των εν λόγω διατάξεων, αναθέτοντας στο Λιμενικό την αρμοδιότητα να επιβάλει διοικητικά πρόστιμα στους παραβάτες, αρμοδιότητα η οποία δεν προβλέπεται στο άρθρο 30 του ν. 1650/1986.

Τα προεδρικά διατάγματα και τα σχέδια διαχείρισης των ΘΠΠ θα πρέπει να περιλαμβάνουν όμοια διάταξη για τις κυρώσεις που θα περιλαμβάνει τα εξής :

- (i) Πρόβλεψη ότι οι παραβάτες των διατάξεων υπόκεινται στις κυρώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 28 - 30 του ν. 1650/1986 (όπως προτείνεται παρακάτω να τροποποιηθούν).
- (ii) Κατά περίπτωση, πρόβλεψη ότι οι παραβάτες συγκεκριμένων διατάξεων των π.δ./σ.δ. που αφορούν σε ορισμένες δραστηριότητες υπόκεινται και στις κυρώσεις που προβλέπονται στην κείμενη νομοθεσία για τις δραστηριότητες αυτές. Ενδεικτικά αναφέρονται δύο σημαντικές ρυθμίσεις θαλάσσιων δραστηριοτήτων:
 - ο Σε περίπτωση παραβίασης των αλιευτικών ρυθμίσεων που προβλέπονται στα π.δ./σ.δ. πέραν των κυρώσεων των άρθρων 28-30 του ν. 1650/1986, εφαρμόζεται το άρθρο 11 του Αλιευτικού Κώδικα (ν.δ. 420/1970).

⁵² Κ.υ.α. ΥΠΕΝ/ΓΔΠΠ/95794/1919 Καθορισμός όρων και περιορισμών για την προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης της χερσαίας και θαλάσσιας περιοχής προστασίας της βιοποικιλότητας της Ελαφονήσου και έγκριση Σχεδίου Δράσης (Δ'752). Κ.υ.α. ΥΠΕΝ/ΓΔΠΠ/95663/1917 Καθορισμός όρων και περιορισμών για την προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης της χερσαίας και θαλάσσιας περιοχής προστασίας της βιοποικιλότητας του Μπάλου - Γραμβούσας και έγκριση Σχεδίου Δράσης (Δ'753). Κ.υ.α. ΥΠΕΝ/ΓΔΠΠ/95882/1922 Καθορισμός όρων και περιορισμών για την προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης της χερσαίας και θαλάσσιας περιοχής προστασίας της βιοποικιλότητας της Φαλάσαρνας και έγκριση Σχεδίου Δράσης (Δ'762).

⁵³ Υπ' αριθμ. 23537/2003 κοινής υπουργικής απόφασης «Χαρακτηρισμός της χερσαίας και θαλάσσιας περιοχής των Βορείων Σποράδων ως Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου» (Δ' 621).

⁵⁴ Π.δ. Χαρακτηρισμός χερσαίων και θαλάσσιων περιοχών του κόλπου του Λαγανά και των νήσων Στροφάδων ως Εθνικό θαλάσσιο Πάρκο και χαρακτηρισμός ως περιφερειακή ζώνης του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου της χερσαίας έκτασης του δήμου Ζακύνθου και του δήμου Λαγανά ν. Ζακύνθου (Δ'906) όπως τροποποιήθηκε από το από 29.10.2003 π.δ. (Δ' 2003).

⁵⁵ Αυτό ενδεχομένως εξηγείται από το γεγονός ότι οι τα συγκεκριμένα μέτρα προστασίας εντός του πάρκου ήταν πρότερα θεσμοθετημένα σε ειδικό κανονισμό λιμένος που προέβλεπε κυρώσεις βάσει του άρθρου 157. Έγκριση Ειδικού Κανονισμού Λιμένα Ζακύνθου αρ. 19/1991 Περί μέτρων προστασίας της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* στον κόλπο Λαγανά Ζακύνθου (Β'585).

- ο Σε περίπτωση παράβασης των ρυθμίσεων που αφορούν στη διέλευση σκαφών και την αγκυροβολία, εφαρμόζεται η παράγραφος 1 του 157 του ν.δ. 187/1973 (ΚΔΝΔ).

Αυτή η δυνατότητα θα διευκολύνει την επιβολή κυρίως διοικητικών κυρώσεων (όπου αυτές προβλέπονται) και θα προσδώσει μια ομοιόμορφη προσέγγιση σχετικά με την αντιμετώπιση παράνομων δραστηριοτήτων. Π.χ. το Λιμενικό θα έχει την αρμοδιότητα να επιβάλει πρόστιμα τόσο για παραβάσεις της αλιευτικής νομοθεσίας όσο και των ρυθμίσεων της αλιείας που προβλέπονται στα π.δ. / σ.δ. των ΘΠΠ. Το παράδειγμα του ΕΘΠΖ σχετικά με την παραπομπή στο άρθρο 157 παρ. 1 ΚΔΝΔ (άρθρο 9 παρ. 2 του π.δ.) αναδεικνύει τη χρησιμότητα της εν λόγω διάταξης για την αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων.

Πρόβλεψη ότι οι κυρώσεις για παράβαση των διατάξεων των π.δ./σ.δ. είναι ανεξάρτητες από τις κυρώσεις που προβλέπονται για παραβάσεις ρυθμίσεων της κείμενης νομοθεσίας. Στην περίπτωση της εφαρμογής κυρωτικών διατάξεων άλλων νομοθετημάτων για παράβαση των ρυθμίσεων των π.δ./σ.δ. των ΘΠΠ (όπως προτάθηκε παραπάνω υπό (ii)), η διοικητική κύρωση θα επιβληθεί άπαξ ανεξάρτητα από το αν ερείδεται στο άρθρο 30 του ν. 1650/1986 ή σε άλλη κυρωτική διάταξη, καθότι η διάταξη που παραβιάστηκε είναι η ίδια. Ωστόσο, στις περιπτώσεις παράβασης διαφορετικών ρυθμίσεων της νομοθεσίας (π.χ. του π.δ./σ.δ. της ΘΠΠ ή διάταξης κείμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας) υπάρχει η δυνατότητα σωρευτικής επιβολής διοικητικών κυρώσεων από περισσότερα συναρμόδια όργανα. Το ΣτΕ στην υπ' αριθμ. 3474/2017⁵⁶ απόφαση εξέτασε την εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem*⁵⁷ στο πλαίσιο διοικητικών κυρώσεων και έκρινε ότι «είναι δυνατή η επιβολή στον ίδιο παραβάτη για τα ίδια πραγματικά περιστατικά δύο διοικητικών κυρώσεων από διαφορετικά διοικητικά όργανα ή ανεξάρτητες διοικητικές αρχές, εφόσον η επιβολή τους αποβλέπει στην προστασία ιδιαίτερος σημαντικών και διαφορετικών εννόμων αγαθών, όπως είναι τα κατοχυρωμένα με ρητές συνταγματικές διατάξεις, αλλά και διεθνή κείμενα, όπως η ΕΣΔΑ, ατομικά δικαιώματα. Και τούτο διότι τυχόν αδυναμία επιβολής της μιας από τις δύο διοικητικές κυρώσεις κατ' εφαρμογή της αρχής *non bis in idem*, εφόσον έχει ήδη επιβληθεί και οριστικοποιηθεί η μια από αυτές θα καθιστούσε ανενεργή την υποχρέωση που έχουν από το Σύνταγμα διαφορετικά κρατικά όργανα να προστατεύουν τους θιγόμενους στα ατομικά τους δικαιώματα. Διάφορο δε είναι το ζήτημα, αν λόγω του ύψους των επαπειλούμενων κυρώσεων τυχόν σωρευτική επιβολή τους παρίσταται υπέρμετρα επαχθής για τον παραβάτη, το οποίο θα κριθεί στα πλαίσια της αρχής της αναλογικότητας.»

2. Πρόβλεψη δράσεων για την ενίσχυση της συμμόρφωσης από τους χρήστες στα σχέδια διαχείρισης των ΘΠΠ

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η μη συμμόρφωση των χρηστών με το ρυθμιστικό πλαίσιο μιας ΘΠΠ δεν πηγάζει πάντα από κακοπιστία ή πρόθεση παρανομίας, αλλά και από άγνοια και έλλειψη κατανόησης των σχετικών ρυθμίσεων. Η εφαρμογή της νομοθεσίας δεν θα πρέπει να επικεντρώνεται μόνο στην επιβολή σε περίπτωση παραβάσεων, αλλά να ενθαρρύνει την (εθελοντική) συμμόρφωση των χρηστών⁵⁸ μέσω

⁵⁶ Βλ. Ε.Β.Πρεβεδούρου, Η εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem* στην περίπτωση σωρευτικής επιβολής διοικητικών κυρώσεων – Με αφορμή την απόφαση ΣτΕ 1091/2015, ΘΠΔΔ 6/2015, 524-532.

⁵⁷ Η αρχή αυτή κατοχυρώνει ότι κανείς δεν επιτρέπεται να διώκεται, να δικάζεται ή να τιμωρείται δεύτερη φορά για την ίδια πράξη (‘‘ου δις επ’ αυτώ’’).

⁵⁸ National Oceanic and Atmospheric Administration (2015), Effective compliance and enforcement : a training manual to support development of effective compliance and enforcement programs for the Pacific Islands Managed and Protected Area Community (PIMPAC): ‘‘enforcement should be designed not only to detect and prosecute violators, but also to encourage voluntary compliance’’, σελ. 4.

διαχειριστικών δράσεων ενημέρωσης και εκπαίδευσης. Η εφαρμογή των σχετικών προστατευτικών ρυθμίσεων λειτουργεί πιο αποτελεσματικά σε ένα πλαίσιο που ενθαρρύνει την αμοιβαία εμπιστοσύνη, την ενημερωμένη συμμετοχή του κοινού, την εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση.

Σχετικές δράσεις για ενημέρωση και ευαισθητοποίηση έχουν σχεδιαστεί και υλοποιηθεί (ή υλοποιούνται) σε κάποιες ΘΠΠ, όπως στα Εθνικά Θαλάσσια Πάρκα Ζακύνθου και Αλοννήσου-Βόρειων Σποράδων, ⁵⁹ Είναι σημαντικό οι καλές πρακτικές και οι εμπειρίες αυτές να συστηματοποιηθούν και να αποτελέσουν εργαλεία για τον σχεδιασμό παρόμοιων δράσεων και σε άλλες περιοχές **να ενταχθούν στα σχέδια διαχείρισης κάθε ΘΠΠ και να διασφαλιστεί επαρκής χρηματοδότηση για την υλοποίησή τους.** Βάσει καλών πρακτικών, αναφέρονται ενδεικτικά οι εξής σχετικές δράσεις:

- **Δράσεις ενημέρωσης σχετικά με τους λόγους θέσπισης και τους σκοπούς της εκάστοτε ΘΠΠ, τα προστατευτέα αντικείμενα (οικότοποι, είδη) και τα οφέλη για τους χρήστες και τις τοπικές κοινωνίες** (π.χ. ανάκαμψη ιχθυοαποθεμάτων, έσοδα από τουριστικές δραστηριότητες κλπ). Ένα χρήσιμο εργαλείο για τη δημιουργία εμπιστοσύνης μεταξύ της τοπικής κοινωνίας και της ΜΔΠΠ είναι η διάχυση «μικρών ιστοριών επιτυχίας» που σχετίζονται με τη θέσπιση και τη λειτουργία της ΘΠΠ και αφορούν, για παράδειγμα, στα οικολογικά οφέλη ή τη βιώσιμη ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων.⁶⁰ Επίσης, η αξιοποίηση τοπικών ΜΜΕ (π.χ. ραδιοφώνων, εφημερίδες) μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη διάχυση στοχευμένων μηνυμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης.⁶¹
- **Δράσεις ενημέρωσης σχετικά με το περιεχόμενο των ρυθμίσεων και των προβλεπόμενων κυρώσεων** μέσω διανομής ενημερωτικών φυλλαδίων, τοποθέτησης ενημερωτικών πινακίδων, διοργάνωσης ενημερωτικών ημερίδων κλπ. Ειδικά σε ό,τι αφορά τους επισκέπτες, η συνεργασία με τους τουριστικούς πράκτορες για την ενημέρωση των τουριστών σχετικά με τις απαγορευμένες και επιτρεπόμενες δραστηριότητες είναι σημαντική.
- **Σαφής αποτύπωση των ορίων της ΘΠΠ και των εντός αυτής ζωνών προστασίας τόσο σε χάρτες όσο και στο πεδίο με τη χρήση σηματοδύρων.** Νέες τεχνολογίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν όπως «έξυπνες» σηματοδύρες (με αισθητήρες) και κάμερες ειδικά για την αποτύπωση των ορίων ζωνών με αυστηρή προστασία (no take zones) και τη σχετική ενημέρωση των χρηστών.
- **Δράσεις σε συνεργασία με τοπικούς φορείς για την υλοποίηση διαχειριστικών δράσεων** όπως συνεργασία με σχολεία για τον καθαρισμό παραλιών, συνεργασία με αλιευτικούς συλλόγους και ναυτικούς ομίλους για τον καθαρισμό «δịchτυών-φαντασμάτων» («ghost-nets») ή του βυθού.⁶² Οι φορείς αυτοί μπορούν να γίνουν «καλοί πρεσβευτές» της οικολογικής αξίας και των στόχων της ΘΠΠ και να διαδώσουν περαιτέρω τα μηνύματα προστασίας.
- **Δράσεις στήριξης της τοπικής κοινωνίας** με προώθηση εναλλακτικών και βιώσιμων τρόπων βιοπορισμού (π.χ. οικοτουρισμός, καταδυτικός και αλιευτικός τουρισμός κ.α.).⁶³ Το κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο μιας ΘΠΠ είναι ένας σημαντικός παράγοντας για την αποτελεσματική εφαρμογή

⁵⁹ Βλ. ενδεικτικά την Εθνική Εκστρατεία Ενημέρωσης για τη μεσογειακή φώκια που υλοποιείται από τον ΟΦΥΠΕΚΑ και τη Monk Seal Alliance, <https://sealgreece.org/el/>.

⁶⁰ López Ornat A., Vignes P. 2015. Surveillance and enforcement of regulations in Mediterranean MPAs, Practical guide. RAC/SPA, Port-Cros National Park, National Marine Park of Zakynthos. MedPAN Collection. 40, σελ. 28.

⁶¹ Ibid, σελ. 30.

⁶² Ibid, σελ. 28.

⁶³ I.C.Iacarella, G.Clyde, B.J.Bergseth, N.C.Ban, "A synthesis of the prevalence and drivers of non-compliance in marine protected areas" Biological Conservation 255 (2021) 108992.

των ρυθμίσεων και την προστασία της περιοχής.⁶⁴ Επίσης, η **παροχή κινήτρων προς τους χρήστες για τη συμμόρφωσή τους με τις ρυθμίσεις**,⁶⁵ όπως επιβράβευση και δημόσια αναγνώριση επιχειρήσεων και επαγγελματιών που εφαρμόζουν καλές πρακτικές, πιστοποίηση και οικολογική σήμανση (eco-labeling) των υπηρεσιών ή προϊόντων των επιχειρήσεων ή επαγγελματιών αυτών (π.χ. τουριστικών πρακτόρων, αλιέων), μπορεί να ενισχύσει τη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ της ΘΠΠ και της τοπικής κοινωνίας.

Μια πρακτική που έχει εφαρμοστεί επιτυχώς σε άλλες χώρες είναι η **διαμόρφωση εθελοντικών «Κωδίκων καλής συμπεριφοράς» (“Codes of good conduct”)** που καλύπτουν διαφορετικούς τομείς επαγγελματικής και μη δραστηριότητας, όπως κέντρα καταδύσεων, τουριστικές επιχειρήσεις, ερασιτεχνική και επαγγελματική αλιεία, επιστημονική έρευνα.⁶⁶ Οι ΜΔΠΠ θα μπορούσαν να εντάξουν πρωτοβουλίες για την υπογραφή σχετικών κωδίκων με τοπικούς φορείς με ενσωμάτωση συγκεκριμένων κινήτρων για ενίσχυση της συμμόρφωσης και ενδεχομένως τη συμμετοχή των εν λόγω φορέων στη φύλαξη των περιοχών (όπως προτείνεται παρακάτω, πρόταση 10).

Επίσης, οι ΜΔΠΠ θα μπορούσαν στο πλαίσιο της παροχής κάποιας υπηρεσίας προς τους χρήστες, π.χ. εισιτήριο εισόδου όπως ισχύει στο ΕΘΠΑΒΣ, ή άδειας για συγκεκριμένη δραστηριότητα, να ενημερώνουν τους χρήστες σχετικά με τις ρυθμίσεις στην ΘΠΠ, ενώ οι χρήστες θα μπορούσαν να δηλώνουν (για την έκδοση του εισιτηρίου ή της άδειας) ότι δεσμεύονται να συμμορφωθούν με τις εν λόγω ρυθμίσεις.⁶⁷ Η «εθελοντική» αυτή δέσμευση μπορεί να καλλιεργήσει και να ενισχύσει την ευθύνη των χρηστών έναντι της ΘΠΠ.

Γ. Κρίσιμες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική και ουσιαστική εφαρμογή του συστήματος φύλαξης, διενέργειας ελέγχων και επιβολής κυρώσεων

Η δημιουργία ενός συστήματος για τη φύλαξη, τη διενέργεια ελέγχων και την επιβολή κυρώσεων στηρίζεται αφενός στην ύπαρξη ενός σαφούς και ολοκληρωμένου νομικού πλαισίου αφετέρου στη διασφάλιση ορισμένων υλικών ενεργειών που συμβάλλουν στην αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων προστασίας. Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι κατ’ ελάχιστον απαιτούμενες διασφαλίσεις:

1. Επαρκής στελέχωση και κατάρτιση όλων των αρμόδιων αρχών (ελεγκτικών και δικαστικών)

Ένα κρίσιμο στοιχείο για την αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας είναι οι αρμόδιες αρχές να είναι επαρκώς και καταλλήλως στελεχωμένες προκειμένου να ανταποκριθούν στα καθήκοντα και τις

⁶⁴ I.C.Iacarella, G.Clyde, B.J.Bergseth, N.C.Ban, “A synthesis of the prevalence and drivers of non-compliance in marine protected areas” Biological Conservation 255 (2021) 108992. M.Pieraccini, S.Coppa, G.A.DeLucia (2016). Beyond marine paper parks? Regulation theory to assess and address environmental non-compliance Aquatic Conservation: Marine and Freshwater Ecosystems 27 (1), 177-196.

⁶⁵ Kelleher, G. (1999). Guidelines for Marine Protected Areas. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK, σελ. 19.

⁶⁶ López Ornat A., Vignes P. 2015. Surveillance and enforcement of regulations in Mediterranean MPAs, Practical guide. RAC/SPA, Port-Cros National Park, National Marine Park of Zakynthos. MedPAN Collection. 40, σελ. 27.

⁶⁷ Στηριζόμενο σε σχετική πρακτική στο Cabrera National Park στην Ισπανία. López Ornat A., Vignes P. 2015. Surveillance and enforcement of regulations in Mediterranean MPAs, Practical guide. RAC/SPA, Port-Cros National Park, National Marine Park of Zakynthos. MedPAN Collection. 40, σελ. 31.

αρμοδιότητές τους.⁶⁸ Αυτό δεν αφορά μόνο τον ΟΦΥΠΕΚΑ/ΜΔΠΠ αλλά όλες τις αρχές και υπηρεσίες με (ελεγκτικές) αρμοδιότητες για την εφαρμογή ρυθμίσεων που αφορούν σε δραστηριότητες εντός των ΘΠΠ, όπως το Λιμενικό Σώμα και η Αστυνομία. Οι αρχές αυτές θα πρέπει να πραγματοποιούν κύκλους σεμιναρίων κατάρτισης για τα στελέχη τους σχετικά με το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο για τις ΘΠΠ και τις σχετικές διαδικασίες που αφορούν στη φύλαξη, τη διενέργεια ελέγχων και την επιβολή κυρώσεων. Η συνδιοργάνωση και διενέργεια σχετικών εκπαιδευτικών σεμιναρίων από όλες τις αρμόδιες αρχές και υπηρεσίες – ειδικά σε τοπικό επίπεδο - θα συμβάλλει σημαντικά τόσο στην κατάρτιση των στελεχών των αρχών αυτών όσο και στον καλύτερο συντονισμό τους.

Παράλληλα, είναι κρίσιμης σημασίας οι εισαγγελείς και οι δικαστικοί λειτουργοί (τα ποινικά και τα διοικητικά δικαστήρια) να έχουν κατάλληλη και επαρκή κατάρτιση σε σχέση με το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο σχετικά με τις ΘΠΠ και το ρυθμιστικό πλαίσιο που τις διέπει προκειμένου να μπορούν να ανταποκριθούν άμεσα και αποτελεσματικά στις διαδικασίες για την επιβολή κυρώσεων. Η διοργάνωση σχετικών σεμιναρίων σε συνεργασία με τον ΟΦΥΠΕΚΑ/ΜΔΠΠ θα συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση. Επίσης, ο διάλογος μεταξύ των δικαστικών λειτουργών και των αρμόδιων ελεγκτικών αρχών, ειδικά με τον ΟΦΥΠΕΚΑ/ΜΔΠΠ, θα βοηθήσει στη βελτίωση των διαδικασιών (ειδικά σε ό,τι αφορά την αιτιολόγηση των πράξεων και τη συλλογή αποδεικτικού υλικού) και την εκτέλεση των ελεγκτικών αρμοδιοτήτων.

2. Εξοπλισμός και χρήση νέων τεχνολογιών για τη φύλαξη και τους ελέγχους

Η αποτελεσματική φύλαξη και διενέργεια ελέγχων, πέραν της κατάλληλης και επαρκούς στελέχωσης, προϋποθέτει την κατοχή και αξιοποίηση κατάλληλου εξοπλισμού, π.χ. σκαφών για τις περιπολίες και ανταπόκριση σε περιστατικά παραβίασης και τη χρήση νέων τεχνολογιών που συμβάλλουν στην απομακρυσμένη επιτήρηση, όπως μη επανδρωμένα οχήματα επιφανείας, αυτόνομα υποβρύχια οχήματα, μη επανδρωμένα εναέρια οχήματα ή συστήματα, συστήματα παρακολούθησης σκαφών και συστήματα αυτόματης αναγνώρισης για την παρακολούθηση της δραστηριότητας και της θέσης του σκάφους. Οι ανάγκες για εξοπλισμό θα πρέπει να καταγράφονται στο πλαίσιο του σχεδιασμού για τη φύλαξη από τις ΜΔΠΠ, όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

Ειδικά, η χρήση αυτόματων συστημάτων (VMS/AIS) μπορεί να εντοπίσει και να καταγράψει τη θέση και τις κινήσεις σκαφών εντός της ΘΠΠ γεγονός το οποίο διευκολύνει σημαντικά τη φύλαξη ειδικά μεγάλων σε έκταση ΘΠΠ. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι οι τεχνολογίες αυτές μπορούν να μειώσουν το κόστος της φύλαξης σε ό,τι αφορά το προσωπικό, θα πρέπει να σημειωθεί ότι μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο συμπληρωματικά ως εργαλείο φύλαξης παράλληλα με τη φυσική παρουσία των αρμόδιων αρχών για τη διασφάλιση της διενέργειας των σχετικών ελέγχων. Θα πρέπει να διασφαλιστεί επίσης ότι η χρήση των μέσων αυτών συνάδει με τη σχετική νομοθεσία για την προστασία προσωπικών δεδομένων καθώς και ότι τα στοιχεία που προκύπτουν από τη χρήση των εν λόγω τεχνολογιών (π.χ. φωτογραφίες και βίντεο με γεωγραφικές αναφορές) μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αποδεικτικά στοιχεία για τη στοιχειοθέτηση της παράβασης. **Η εγκυρότητα, ακρίβεια και αξιοπιστία των τεχνολογιών αυτών ειδικά σε ό,τι αφορά την ακριβή τοποθεσία της παράνομης ενέργειας είναι σημαντική για την αιτιολόγηση της βεβαίωσης παράβασης** τόσο στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας (άσκησης ποινικής δίωξης, ποινική

⁶⁸ Environmental Law Institute, *Legal tools for strengthening MPA enforcement – a Handbook* (September 2016), σελ. 17: “Key to the success of any MPA are the government officials who possess the legal authority, skills, training, and resources to fully and fairly implement and enforce the law”.

δίκη) όσο και για την επιβολή διοικητικής κύρωσης για την αποφυγή ακύρωσης των εν λόγω αποφάσεων κατόπιν προσφυγής των ενδιαφερομένων.

Ηλεκτρονικό σύστημα απομακρυσμένης παρακολούθησης (ραντάρ) έχει αξιοποιηθεί μέχρι στιγμής μόνο στην περίπτωση της ΘΠΠ της νήσου Γυάρου. Η τοποθέτησή του πραγματοποιήθηκε από το WWF Ελλάς στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE Cyclades το 2015 και λειτούργησε με επιτυχία την περίοδο 2015-2023, συμβάλλοντας στη μείωση της παράνομης αλιείας εντός της ΘΠΠ, ενώ σήμερα αξιοποιείται από τη ΜΔΠΠ Κυκλάδων κατόπιν παράδοσής του από το WWF Ελλάς στον ΟΦΥΠΕΚΑ.

Βάσει της εμπειρίας του με τη φύλαξη της ΘΠΠ της νήσου Γυάρου, το WWF Ελλάς έχει διαμορφώσει έναν Οδηγό Καλών Πρακτικών Επόπτευσης και Φύλαξης⁶⁹ που περιλαμβάνει κατευθύνσεις σχετικά με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση σχετικών δράσεων, τους ανθρώπινους πόρους και τον τεχνολογικό εξοπλισμό. Ο Οδηγός αυτός μπορεί να συμβάλει έμπρακτα στον σχεδιασμό επόπτευσης και φύλαξης από τις αρμόδιες αρχές.

3. Ουσιαστική συμμετοχή των χρηστών και των τοπικών κοινωνιών στις διαδικασίες διαμόρφωσης και εφαρμογής των μέτρων προστασίας

Η συμμετοχή των χρηστών και των τοπικών κοινωνιών στη διαμόρφωση και εφαρμογή των μέτρων προστασίας στις ΘΠΠ είναι σημαντική και μπορεί να καλλιεργήσει ένα αίσθημα ευθύνης και συναντίληψης ότι η τοπική κοινωνία και οι χρήστες είναι οι «φύλακες» των ΘΠΠ, καθώς και να δημιουργήσει μια σχέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ της τοπικής κοινωνίας και των ΜΔΠΠ/ΟΦΥΠΕΚΑ.

Οι συμμετοχικές διαδικασίες για τη διαμόρφωση των προστατευτικών μέτρων συμβάλλει ουσιαστικά και καίρια στην αποτελεσματικότερη εφαρμογή τους και στην (εθελοντική) συμμόρφωση των χρηστών καθώς τα μέτρα αυτά έχουν αποτελέσει αντικείμενο διαβούλευσης μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων.⁷⁰ Το WWF Ελλάς έχει διαμορφώσει, βάσει της εμπειρίας του και της ενασχόλησής του με τη συμμετοχική διαχείριση, έναν Οδηγό Καλών Πρακτικών Συμμετοχικών Διαδικασιών⁷¹ που περιλαμβάνει προτάσεις και κατευθύνσεις για την ενίσχυση των διαδικασιών αυτών.

Παράλληλα, η συνεργασία με χρήστες (π.χ. τοπικούς αλιείς, ιδιοκτήτες πλοίων, και/ή τοπικές ΜΚΟ) για τον εντοπισμό περιστατικών παραβίασης της νομοθεσίας μπορεί να λειτουργήσει θετικά ειδικά σε περιπτώσεις περιορισμένων πόρων των αρμόδιων αρχών.⁷² Οι ΜΔΠΠ μπορούν να συνεργαστούν με χρήστες ή άλλους εμπλεκόμενους φορείς βάσει των μνημονίων συνεργασίας του άρθρου 38 του ν. 4685/2020 για να ενισχυθεί η φύλαξη και να αποτραπούν περιστατικά παραβίασης του ρυθμιστικού πλαισίου.

Επιπλέον, είναι σημαντικό να προβλεφθεί ένας εύχρηστος μηχανισμός όπου οι πολίτες θα μπορούν να καταγγείλουν ενδεχόμενα περιστατικά παραβίασης των μέτρων προστασίας μιας ΘΠΠ και υποβάθμισης

⁶⁹ <https://wwf-odigoi.gr/odigos-fulaxis/>

⁷⁰ Βλ. K.Grorud-Colvert et al., "The MPA Guide: a framework to achieve global goals for the ocean" Vol. 373 Issue 6560 *Science* (2021). R.J.O'Connor et al., "Power and participation: a systematic review of marine protected area engagement through participatory science methods" 163 *Marine Policy* (2024), 106133. J.C.Day, "Effective public participation is fundamental for marine conservation – lessons from a large-scale MPA" 45(6) *Coastal Management* (2017), 470-486. A.DiFranco et al., "Improving marine protected area governance through collaboration and co-production" 269 *Journal of Environmental Management* (2020), 110757.

⁷¹ <https://wwf-odigoi.gr/symmetoxikes-diadikasies/>

⁷² López Ornat A., Vignes P. 2015. Surveillance and enforcement of regulations in Mediterranean MPAs, Practical guide. RAC/SPA, Port-Cros National Park, National Marine Park of Zakynthos. MedPAN Collection, σελ. 24.

των προστατευτέων αντικειμένων. Αυτό θα μπορούσε να είναι μια ηλεκτρονική πλατφόρμα και/ή μία εφαρμογή για κινητά τηλέφωνα, μέσω των οποίων θα μπορούν οι πολίτες να ενημερώνονται για τις ρυθμίσεις που προβλέπονται στις κανονιστικές πράξεις κάθε ΘΠΠ και να αναφέρουν ενδεχόμενα περιστατικά παραβίασης τους, παρέχοντας και σχετικό υλικό ((π.χ. φωτογραφίες με εντοπισμό θέσης GPS κ.α.). Η διαμόρφωση ενός τέτοιου μηχανισμού καταγγελιών ανταποκρίνεται στην ευρύτερη ανάγκη για την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στην εφαρμογή της νομοθεσίας μέσω καταγγελιών και αναφορών. Το WWF έχει καταθέσει συγκεκριμένη νομοθετική πρόταση για την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών σε περιβαλλοντικά θέματα η οποία περιλαμβάνει προτάσεις για ένα σύστημα καταγγελιών.⁷³ Σε ό,τι αφορά ειδικότερα τις (Θ)ΠΠ θα μπορούσε να διαμορφωθεί ένα σύστημα προσαρμοσμένο στις ανάγκες των περιοχών αυτών, όπως π.χ. η εφαρμογή για έξυπνες συσκευές που διαμορφώθηκε στο πλαίσιο του LIFE Natura Themis.⁷⁴ Επίσης, οποιοδήποτε σύστημα αναφορών και καταγγελιών θα πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα ενημέρωσης των καταγγελλόντων σχετικά με την εξέλιξη των καταγγελιών τους και των σχετικών ενεργειών από τις αρμόδιες αρχές.

Είναι επίσης σημαντικό να διασφαλιστεί ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζουν οι πολίτες μπορούν να αξιοποιηθούν από τις αρμόδιες αρχές για την επιβολή κυρώσεων. Για τον σκοπό αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρηματοδοτεί (μέσω του προγράμματος Horizon) ένα έργο το οποίο αποσκοπεί στην ανάπτυξη λύσεων για να διασφαλιστεί ότι τα στοιχεία που συλλέγονται από τους πολίτες είναι κατάλληλα και μπορούν να αξιοποιηθούν από τις αρμόδιες αρχές για την επιβολή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (“Empower Citizens to join forces with public authorities in protecting the environment, ENFORCE, 2024-2027). Η Ελλάδα συμμετέχει με μια περιπτώσιολογική μελέτη (case study) για την εφαρμογή των λύσεων που θα σχεδιαστούν στην Κρήτη με εταίρο, μεταξύ άλλων, τον Δικηγορικό Σύλλογο Ηρακλείου. Το έργο αυτό αναμένεται ότι θα δώσει χρήσιμα στοιχεία και απαντήσεις για τη νομιμότητα και εγκυρότητα των μέσων δικαστικής απόδειξης που προέρχονται από πολίτες.

⁷³ Νομοθετική πρόταση για την ενίσχυση της συμμετοχής του κοινού στα περιβαλλοντικά θέματα από 12 φορείς προς τα μέλη της Βουλής των Ελλήνων, διαθέσιμο στο https://www.wwf.gr/ta_nea_mas/?13767866/-----.

⁷⁴ Η εφαρμογή για έξυπνες συσκευές για ανώνυμες αναφορές/καταγγελίες πολιτών για πιθανές περιβαλλοντικές παραβάσεις στην Κρήτη σχεδιάστηκε και υποστηρίχθηκε κατά τη λειτουργία της από την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης στο πλαίσιο του έργου LIFE Natura Themis <http://www.lifethemis.eu/el/content/applicationMarch2020>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ο κάτωθι πίνακας παρουσιάζει ενδεικτικά ορισμένα νομοθετήματα (όπως έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν) που περιλαμβάνουν ρυθμίσεις για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και τη ρύθμιση δραστηριοτήτων στη θάλασσα, με ειδικότερη αναφορά στους ελέγχους, την επιβολή κυρώσεων και τις σχετικές αρμοδιότητες.

Νομοθεσία	Πρόβλεψη για ελέγχους και κυρώσεις	Αρμοδιότητες για ελέγχους και κυρώσεις
N. 420/1979 (Αλιευτικός Κώδικας)	Άρθρο 11 (Κυρώσεις), άρθρο 12 (Βεβαίωση παράβασης), άρθρο 13 (Είσπραξη προστίμου)	Επιβολή κύρωσης: Λιμενικό Σώμα Για βεβαίωση παράβασης: ΛΣ-ΕΛΛ.Ακτ., όργανα τελωνείων, δασικής ή αγρονομικής υπηρεσίας ή άλλων δημοσίων οργάνων εκ των ασκούντων ανακριτικά καθήκοντα
N 743/1977 (όπως κωδικοποιήθηκε από το π.δ. 55/1998) (Προστασία θαλάσσιου περιβάλλοντος)	Άρθρο 13 (Κυρώσεις), άρθρο 14 (Διαδικασία διαπίστωσης παραβάσεων για την επιβολή διοικητικών κυρώσεων)	Βεβαίωση παράβασης και επιβολή προστίμου : πλησιέστερη προς τον τόπο της παράβασης Αρχή ή η Αρχή του πρώτου λιμανιού κατάπλου του πλοίου μετά την παράβαση
N.855/78 (Κύρωση της Σύμβασης της Βαρκελώνης και δύο πρωτοκόλλων)	Άρθρο 5 (Κυρώσεις), Άρθρο 6 (Διαδικασίες διαπίστωσης παραβάσεων προς επιβολή διοικητικών κυρώσεων)	Βεβαίωση παράβασης και επιβολή προστίμου: πλησιέστερη προς τον τόπο της παράβασης αρχή ή αρχή του πρώτου λιμένος κατάπλου του πλοίου
N. 4037/2012 (Ενσωμάτωση της οδηγίας 2005/35/EK σχετικά με τη ρύπανση από πλοία και θέσπιση κυρώσεων)	Άρθρο 6 (Ποινικά αδικήματα), Άρθρο 8 (Διοικητικές κυρώσεις)	Αρμόδιες αρχές: Λιμενικές Αρχές
N. 5092/2024 (Όροι αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στις παραθαλάσσιες περιοχές)	Άρθρο 17 (Έλεγχοι), άρθρο 18 (Μέτρα προστασίας της κοινοχρησίας – Διοικητικά μέτρα), άρθρο 19 (Διοικητικές κυρώσεις), άρθρο 20 (Ποινικές κυρώσεις)	Έλεγχοι από παραχωρούμενα φορέα, Κτηματική Υπηρεσία, οικείοι Δήμοι, ελεγκτικές υπηρεσίες της ΑΑΔΕ, της Οικονομικής Αστυνομίας και του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Αστυνομία (επικουρικά) Διοικητικές κυρώσεις από Κτηματική Υπηρεσία
N 4014/2011 (Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων)	Άρθρο 20 (Περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις)	Διάκριση επιθεωρήσεων σε προληπτικές, τακτικές, έκτακτες Αρμόδιες αρχές για τις περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις: Γενική Διεύθυνση Σώματος Επιθεωρητών και Ελεγκτών, αδειοδοτούσα αρχή, αρμόδιες υπηρεσίες Αποκεντρωμένης

Νομοθεσία	Πρόβλεψη για ελέγχους και κυρώσεις	Αρμοδιότητες για ελέγχους και κυρώσεις
		Διοίκησης και Περιφέρειας, Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος, Περιβαλλοντικοί Ελεγκτές Σχέδιο Περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων (παρ. 9) Κυρώσεις βάσει των άρθρων 28-30 ν. 1650/1986
Ν.δ. 187/1973 (Κώδικας Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου)	Άρθρο 157 (κυρώσεις για παραβίαση διατάξεων των Γενικών και Ειδικών Κανονισμών Λιμένων) 158-9 (Αρμοδιότητες και ανακριτικά καθήκοντα λιμενικών αρχών)	Βεβαίωση παράβασης (προσωπικό ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ.) και επιβολή προστίμου (προϊστάμενος αρμόδιας Λιμενικής Αρχής)
Ν. 5222/2025 (Εθνικός Τελωνειακός Κώδικας)	Άρθρο 5 (αρμοδιότητα Τελωνειακών αρχών για διενέργεια ελέγχων για παράνομη διακίνηση άγριας πανίδας και χλωρίδας και απαγορευμένων και επικίνδυνων προϊόντων στο πλαίσιο προστασίας του περιβάλλοντος) Άρθρο 6 (Τελωνειακοί έλεγχοι) Άρθρο 159 (Βεβαιώσεις παραβάσεων)	Τελωνειακή αρχή
Ν. 3409/2005 (Καταδύσεις αναψυχής)	Άρθρο 15 παρ. 1-2 (Ποινικές κυρώσεις) Άρθρο 15 παρ. 3 (διοικητικές κυρώσεις, μεταξύ άλλων, παραπομπή στο άρθρο 157 του ΚΔΝΔ και στα άρθρα 28-30 του ν. 1650/1986))	Ανάλογα με την προβλεπόμενη κύρωση
Π.δ. 148/2009 (Περιβαλλοντική ευθύνη για την πρόληψη και την αποκατάσταση ζημιών στο περιβάλλον)	Άρθρο 16 (Έλεγχοι), άρθρο 17 (Διοικητικές κυρώσεις, παραπομπή στο άρθρο 30 του ν. 1650/1986)	Τακτικοί και έκτακτοι έλεγχοι: Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος Επιβολή κυρώσεων σύμφωνα με τις προβλέψεις του άρθρου 30 ν. 1650/1986